

# I. Disposicions generals

## CAP DE L'ESTAT

**8444** LLEI ORGÀNICA 5/2007, de 20 d'abril, de reforma de l'Estatut d'autonomia d'Aragó. («BOE» 97, de 23-4-2007.)

JUAN CARLOS I

REI D'ESPANYA

A tots els qui vegeu i entengueu aquesta Llei orgànica.

Sapiguen: que les Corts Generals han aprovat la Llei orgànica següent i jo la sanciono.

### EXPOSICIÓ DE MOTIUS

Aragó, nacionalitat històrica, exerceix el seu dret a l'autonomia a l'empara de la Constitució espanyola. Les seves institucions d'autogovern fonamenten la seva actuació en el respecte a la llei, la llibertat, la justícia i els valors democràtics.

El Regne d'Aragó és la referència d'una llarga història del poble aragonès que durant segles va donar nom a la Corona d'Aragó i va contribuir a la seva expansió. Senyal d'identitat de la seva història és el dret foral, que es fonamenta en drets originaris i és el reflex fidel dels valors aragonesos de pacte, lleialtat i llibertat. Aquest caràcter foral es va reflectir en la Compilació del segle XIII, en l'anomenat Compromís de Casp de 1412 i en la identificació de les seves llibertats en el justícia d'Aragó.

Aquest Estatut incorpora disposicions que aprofundixen i perfeccionen els instruments d'autogovern, millora el funcionament institucional, acull drets dels aragonesos que queden així més ben protegits, amplia i consolida espais competencials i s'obre a nous horitzons, com el de la seva vocació europea, associada a la seva tradicional voluntat de superar fronteres.

El present Estatut situa Aragó en el lloc que, com a nacionalitat històrica, li correspon dins d'Espanya i, a través d'aquesta, la seva pertinença a la Unió Europea; dota la Comunitat Autònoma dels instruments necessaris per seguir fent realitat el progrés social, cultural i econòmic dels homes i les dones que viuen i treballen a Aragó, i compromet els seus poders públics en la promoció i defensa de la democràcia.

Per tot això, el poble aragonès, representat per les Corts d'Aragó, ha proposat, i les Corts Generals, respectant la voluntat popular aragonesa, han aprovat el present Estatut d'autonomia, que reemplaça l'aprovat mitjançant la Llei orgànica 8/1982, de 10 d'agost, amb les seves modificacions posteriors.

## TÍTOL PRELIMINAR

### Article 1. *L'autogovern d'Aragó.*

1. Aragó, nacionalitat històrica, exerceix el seu autogovern d'acord amb el present Estatut, en l'exercici del dret a l'autonomia que la Constitució reconeix i garanteix a tota nacionalitat.

2. Els poders de la Comunitat Autònoma d'Aragó emanen del poble aragonès i de la Constitució.

3. La Comunitat Autònoma d'Aragó, dins el sistema constitucional espanyol, té per la seva història una identitat pròpia en virtut de les seves institucions tradicionals, el dret foral i la seva cultura.

### Article 2. *Territori.*

El territori de la Comunitat Autònoma es correspon amb l'històric d'Aragó i comprèn el dels municipis, comarques i províncies d'Osca, Terol i Saragossa.

### Article 3. *Símbols i capitalitat.*

1. La bandera d'Aragó és la tradicional de les quatre barres vermelles horitzontals sobre fons groc.

2. L'escut d'Aragó és el tradicional dels quatre quarters, rematat per la corona corresponent, que figura al centre de la bandera.

3. La capital d'Aragó és la ciutat de Saragossa.

4. El dia d'Aragó és el 23 d'abril.

### Article 4. *Condició política d'aragones.*

1. Als efectes del present Estatut, gaudeixen de la condició política d'aragonesos els ciutadans espanyols que tinguin veïnatge administratiu en qualsevol dels municipis d'Aragó o compleixin els requisits que pugui establir la legislació aplicable.

2. Com a aragonesos, també gaudeixen dels drets polítics que estableix aquest Estatut els ciutadans espanyols residents a l'estranger que hagin tingut el seu últim veïnatge administratiu a Aragó i acreditin aquesta condició en el corresponent consolat d'Espanya o compleixin els requisits que estableix la legislació estatal. Corresponen els mateixos drets als seus descendents, si ho sol·liciten, sempre que tinguin la nacionalitat espanyola en la forma que determini la llei.

3. Els poders públics aragonesos, dins el marc constitucional, han d'establir les vies adequades per facilitar i potenciar la participació en les decisions d'interès general dels ciutadans estrangers que resideixen a Aragó.

### Article 5. *Organització territorial.*

Aragó estructura la seva organització territorial en municipis, comarques i províncies.

**Article 6. Drets i llibertats.**

1. Els drets i les llibertats dels aragonesos i aragoneses són els que reconeix la Constitució, els inclosos a la Declaració Universal de Drets Humans i en els altres instruments internacionals de protecció dels drets subscrits o ratificats per Espanya, així com els que estableix el present Estatut en l'àmbit de la Comunitat Autònoma.

2. Els poders públics aragonesos estan vinculats per aquests drets i llibertats i han de vetllar per la seva protecció i respecte, i promoure'n el ple exercici.

3. Els drets i principis del títol I d'aquest Estatut no suposen una alteració del règim de distribució de competències, ni la creació de títols competencials nous o la modificació dels que ja hi ha. Cap de les seves disposicions no pot ser desplegada, aplicada o interpretada de forma que redueixi o limiti els drets fonamentals reconeguts per la Constitució i pels tractats i convenis internacionals ratificats per Espanya.

**Article 7. Llengües i modalitats lingüístiques pròpies.**

1. Les llengües i modalitats lingüístiques pròpies d'Aragó constitueixen una de les manifestacions més destacades del patrimoni històric i cultural aragonès i un valor social de respecte, convivència i entesa.

2. Una llei de les Corts d'Aragó ha d'establir les zones d'ús predominant de les llengües i modalitats pròpies d'Aragó, regular-ne el règim jurídic, els drets d'utilització dels parlants d'aquests territoris, promoure la protecció, recuperació, ensenyament, promoció i difusió del patrimoni lingüístic d'Aragó, i afavorir, en les zones d'utilització predominant, l'ús de les llengües pròpies en les relacions dels ciutadans amb les administracions públiques aragoneses.

3. Ningú pot ser discriminat per raó de la llengua.

**Article 8. Comunitats aragoneses a l'exterior.**

1. Els poders públics aragonesos han de fomentar els vincles socials i culturals amb les comunitats aragoneses de l'exterior i prestar-los l'ajuda necessària, així com vetllar perquè puguin exercir el seu dret a participar i col·laborar en la vida social i cultural del poble aragonès i compartir-la. Una llei de les Corts d'Aragó ha de regular l'abast, el contingut i la forma d'exercici d'aquest dret, sens perjudici de les competències de l'Estat.

2. El Govern d'Aragó, en l'àmbit de les seves competències, pot formalitzar acords de cooperació amb institucions i entitats dels territoris en els quals hi hagi comunitats aragoneses de l'exterior i sol·licitar a l'Estat la formalització dels tractats o convenis internacionals corresponents.

**Article 9. Eficàcia de les normes.**

1. Les normes i disposicions de la Comunitat Autònoma d'Aragó tenen eficàcia territorial, sens perjudici de les excepcions que es puguin establir en cada matèria i de les situacions que s'hagin de regir per l'estatut personal o altres regles d'extraterritorialitat.

2. El dret foral d'Aragó té eficàcia personal i és aplicable a tots els qui tinguin el veïnatge civil aragonès, independentment del lloc de residència, i a excepció de les disposicions a les quals s'atribueixi legalment eficàcia territorial.

3. Els estrangers que adquireixin la nacionalitat espanyola queden subjectes al veïnatge civil aragonès, si en el moment d'adquirir-la tenen veïnatge administratiu a Aragó, llevat que manifestin la seva voluntat en contra, d'acord amb el que disposa la legislació de l'Estat.

**Article 10. Incorporació d'altres territoris o municipis.**

Es poden incorporar a la Comunitat Autònoma d'Aragó altres territoris o municipis, limítrofs o enclavats, mitjançant el compliment dels requisits següents, sens perjudici d'altres que es puguin exigir legalment:

a) Que en sol·licitin la incorporació l'ajuntament o la majoria dels ajuntaments interessats, i que s'escolti la comunitat o província a la qual pertanyen els territoris o municipis que s'han d'agregar.

b) Que ho acordin els habitants dels municipis o territoris esmentats mitjançant una consulta expressament convocada a l'efecte i prèvia l'autorització competent.

c) Que els aprovin les Corts d'Aragó i, posteriorment, les Corts Generals de l'Estat, mitjançant una llei orgànica.

**TÍTOL I****Drets i principis rectors****CAPÍTOL I****Drets i deures dels aragonesos i aragoneses****Article 11. Disposicions generals.**

1. Els drets, llibertats i deures dels aragonesos i aragoneses són els que estableixen la Constitució i aquest Estatut.

2. Els qui gaudeixin de la condició política d'aragonès són titulars dels drets regulats en aquest capítol, sens perjudici de la seva extensió a altres persones, en els termes que estableixin aquest Estatut i les lleis.

3. Els poders públics aragonesos han de promoure les mesures necessàries per garantir de manera efectiva l'exercici d'aquests drets.

**Article 12. Drets de les persones.**

1. Totes les persones tenen dret a viure amb dignitat, seguretat i autonomia, lliures d'explotació, de maltractaments i de tot tipus de discriminació, i tenen dret al lliure desenvolupament de la seva personalitat i capacitat personal.

2. Totes les persones tenen dret a les prestacions socials destinades al seu benestar, i als serveis de suport a les responsabilitats familiars per conciliar la vida laboral i familiar, en les condicions que estableixen les lleis.

**Article 13. Drets i deures en relació amb la cultura.**

1. Totes les persones tenen dret a accedir, en condicions d'igualtat, a la cultura, al desenvolupament de les seves capacitats creatives i al gaudi del patrimoni cultural.

2. Totes les persones i els poders públics aragonesos tenen el deure de respectar el patrimoni cultural i col·laborar en la seva conservació i gaudi.

**Article 14. Dret a la salut.**

1. Totes les persones tenen dret a accedir als serveis públics de salut, en condicions d'igualtat, universalitat i qualitat, i els usuaris del sistema públic de salut tenen dret a la lliure elecció de metge i centre sanitari, en els termes que estableixen les lleis.

2. Els poders públics aragonesos han de garantir l'existència d'un sistema sanitari públic desenvolupat des dels principis d'universalitat i qualitat, i una assistència sanitària digna, amb informació suficient al pacient sobre els drets que l'assisteixen com a usuari.

3. Els poders públics aragonesos han de vetllar especialment pel compliment del consentiment informat.

4. Totes les persones poden expressar la seva voluntat, fins i tot de manera anticipada, sobre les intervencions i tractaments mèdics que volen rebre, en la forma i amb els efectes que preveuen les lleis.

#### Article 15. *Dret de participació.*

1. Els aragonesos tenen dret a participar en condicions d'igualtat en els assumptes públics, en els termes que estableixen la Constitució, aquest Estatut i les lleis.

2. Els aragonesos tenen dret a presentar iniciatives legislatives davant les Corts d'Aragó, així com a participar en el procés d'elaboració de les lleis, d'acord amb el que estableixin la llei i el Reglament de les Corts.

3. Els poders públics aragonesos han de promoure la participació social en l'elaboració, l'execució i l'avaluació de les polítiques públiques, així com la participació individual i col·lectiva en els àmbits cívic, polític, cultural i econòmic.

#### Article 16. *Drets en relació amb els serveis públics.*

1. Totes les persones tenen dret a accedir en condicions d'igualtat a uns serveis públics de qualitat.

2. Els ciutadans i ciutadanes, en el marc del que regulen les lleis, tenen dret a formular sol·licituds, peticions, reclamacions i recursos davant les administracions públiques i que aquests siguin resolts en els terminis adequats.

3. Totes les persones tenen dret a la protecció de les seves dades personals contingudes a les bases de dades de les administracions públiques i empreses públiques aragoneses i les empreses privades que treballin o col·laborin amb aquestes. Igualment, tenen dret a accedir-hi, a examinar-les i a obtenir-ne la correcció i cancel·lació.

#### Article 17. *Drets de consumidors i usuaris.*

1. Totes les persones, com a consumidores i usuàries, tenen dret a la protecció de la seva salut i la seva seguretat.

2. La llei ha de regular el dret de consumidors i usuaris a la informació i la protecció, així com els procediments de participació en les qüestions que els puguin afectar.

#### Article 18. *Drets i deures en relació amb el medi ambient.*

1. Totes les persones tenen dret a viure en un medi ambient equilibrat, sostenible i respectuós amb la salut, d'acord amb els estàndards i els nivells de protecció que determinen les lleis. També tenen dret a gaudir dels recursos naturals en condicions d'igualtat i el deure de fer-ne un ús responsable i evitar que es malbaratin.

2. Totes les persones tenen dret a la protecció davant les diferents formes de contaminació, d'acord amb els estàndards i els nivells que es determinin per llei. També tenen el deure de col·laborar en la conservació del patrimoni natural i en les actuacions que tendeixin a eliminar les diferents formes de contaminació, amb l'objectiu de mantenir-lo i conservar-lo per a les generacions presents i futures.

3. Totes les persones tenen dret a accedir a la informació mediambiental de què disposen els poders públics, en els termes que estableixen les lleis.

4. L'activitat dels poders públics s'ha de guiar pels principis de prevenció, precaució i respecte als drets de les futures generacions.

#### Article 19. *Drets en relació amb l'aigua.*

1. Els aragonesos, en el marc del desenvolupament sostenible, de la participació i de la utilització eficaç i eficient del recurs, tenen dret a disposar del proveïment d'aigua en condicions de quantitat i qualitat suficients per atendre les seves necessitats presents i futures, tant per al consum humà com per al desenvolupament d'activitats socials i econòmiques que permetin la vertebració i el reequilibri territorial d'Aragó.

2. Els poders públics aragonesos han de vetllar per la conservació i millora dels recursos hidrològics, rius, zones humides i ecosistemes i paisatges vinculats, mitjançant la promoció d'un ús racional de l'aigua, la fixació de cabals ambientals apropiats i l'adopció de sistemes de sanejament i depuració d'aigües adequats.

3. Correspon als poders públics aragonesos, en els termes que estableixen aquest Estatut i d'acord amb el principi d'unitat de conca, la Constitució, la legislació estatal i la normativa comunitària aplicables, vetllar especialment per evitar transferències d'aigües de les conques hidrogràfiques de les quals forma part la Comunitat Autònoma que afectin interessos de sostenibilitat, atenent els drets de les generacions presents i futures.

## CAPÍTOL II

### Principis rectors de les polítiques públiques

#### Article 20. *Disposicions generals.*

Correspon als poders públics aragonesos, sens perjudici de l'acció estatal i dins l'àmbit de les seves competències respectives:

a) Promoure les condicions adequades perquè la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups en què s'integra siguin reals i efectives; remoure els obstacles que impedeixin o dificultin la seva plenitud, i facilitar la participació de tots els aragonesos en la vida política, econòmica, cultural i social.

b) Impulsar una política tendent a millorar i equiparar les condicions de vida i treball dels aragonesos, propugnant especialment les mesures que afavoreixin l'arrelament i el retorn dels que viuen i treballen fora d'Aragó.

c) Promoure la correcció dels desequilibris econòmics, socials i culturals entre els diferents territoris d'Aragó i fomentar-ne la mútua solidaritat.

#### Article 21. *Educació.*

Els poders públics aragonesos han de desenvolupar un model educatiu de qualitat i d'interès públic que garanteixi el lliure desenvolupament de la personalitat dels alumnes, en el marc del respecte als principis constitucionals i estatutaris i a les singularitats d'Aragó.

#### Article 22. *Patrimoni cultural.*

1. Els poders públics aragonesos han de promoure la conservació, el coneixement i la difusió del patrimoni cultural, històric i artístic d'Aragó, la seva recuperació i enriquiment.

2. En particular, els poders públics aragonesos han de dur a terme les actuacions necessàries per fer realitat el retorn a Aragó de tots els béns que integren el seu patrimoni cultural, històric i artístic que són fora del seu territori.

**Article 23. Benestar i cohesió social.**

1. Els poders públics d'Aragó han de promoure i garantir un sistema públic de serveis socials suficient per a l'atenció de persones i grups, orientat a l'assoliment del seu ple desenvolupament personal i social, així com especialment a l'eliminació de les causes i els efectes de les diverses formes de marginació o exclusió social, i garantir una renda bàsica en els termes previstos per la llei.

2. Els poders públics aragonesos han de promoure les condicions necessàries per a la integració de les minories ètniques i, en especial, de la comunitat gitana.

**Article 24. Protecció personal i familiar.**

Els poders públics aragonesos han d'orientar les seves polítiques d'acord amb els objectius següents:

a) Millorar la qualitat de vida i el benestar de totes les persones.

b) Garantir la protecció integral de la família i els drets de tota forma de convivència reconeguda per l'ordenament jurídic.

c) Garantir la igualtat entre l'home i la dona en tots els àmbits, amb atenció especialment a l'educació, l'accés a l'ocupació i les condicions de treball.

d) Garantir el dret de totes les persones a no ser discriminades per raó de la seva orientació sexual i identitat de gènere.

e) Garantir la protecció de la infància, especialment contra tota forma d'explotació, maltractament o abandonament.

f) Afavorir l'emancipació dels joves facilitant el seu accés al món laboral i a l'habitatge.

g) Garantir la protecció de les persones grans, perquè desenvolupin una vida digna, independent i participativa.

**Article 25. Promoció de l'autonomia personal.**

1. Els poders públics aragonesos han de promoure mesures que garanteixin l'autonomia i la integració social i professional de les persones amb discapacitats, així com la seva participació en la vida de la comunitat.

2. Els poders públics aragonesos han de promoure l'ensenyament i l'ús de la llengua de signes espanyola que permeti a les persones sordes assolir la plena igualtat de drets i deures.

**Article 26. Ocupació i treball.**

Els poders públics d'Aragó han de promoure la plena ocupació de qualitat en condicions de seguretat; la prevenció dels riscos laborals; la igualtat d'oportunitats en l'accés a l'ocupació i en les condicions de treball; la formació i promoció professionals, i la conciliació de la vida familiar i laboral.

**Article 27. Habitatge.**

Els poders públics de la Comunitat Autònoma han de promoure, de manera efectiva, l'exercici del dret a un habitatge digne, facilitant-ne l'accés en règim de propietat o lloguer, mitjançant la utilització racional del sòl i la promoció d'habitatge públic i protegit, prestant especial atenció als joves i col·lectius més necessitats.

**Article 28. Ciència, comunicació social i creació artística.**

1. Els poders públics aragonesos han de fomentar la recerca, el desenvolupament i la innovació científica, tecnològica i tècnica de qualitat, així com la creativitat artística.

2. De la mateixa manera, han de promoure les condicions per garantir en el territori d'Aragó l'accés sense discriminacions als serveis audiovisuals i a les tecnologies de la informació i la comunicació.

3. Correspon als poders públics aragonesos promoure les condicions per garantir el dret a una informació veraç, els continguts de la qual respectin la dignitat de les persones i el pluralisme polític, social i cultural.

**Article 29. Foment de la integració social de les persones immigrants.**

Els poders públics d'Aragó han de promoure les polítiques necessàries per a la integració socioeconòmica de les persones immigrants, l'efectivitat dels seus drets i deures, la seva integració en el món educatiu i la participació en la vida pública.

**Article 30. Cultura dels valors democràtics.**

Els poders públics aragonesos han de promoure la cultura de la pau, mitjançant la incorporació de valors de no-violència, tolerància, participació, solidaritat i justícia, especialment en el sistema educatiu. Així mateix, han de facilitar la protecció social de les víctimes de la violència i, en especial, la de gènere i la d'actes terroristes.

**Article 31. Informació institucional.**

Els poders públics aragonesos han de vetllar pel caràcter i tractament institucional de la informació i dades que hagin obtingut.

**TÍTOL II****Organització institucional de la Comunitat Autònoma d'Aragó****Article 32. Institucions.**

Són institucions de la Comunitat Autònoma d'Aragó les Corts, el president, el Govern o la Diputació General i el Justícia.

**CAPÍTOL I****Les Corts d'Aragó****Article 33. Disposicions generals.**

1. Les Corts d'Aragó representen el poble aragonès, exerceixen la potestat legislativa, aproven els pressupostos de la Comunitat Autònoma, impulsen i controlen l'acció del Govern d'Aragó, i exerceixen les altres competències que els confereixen la Constitució, aquest Estatut i la resta de normes de l'ordenament jurídic.

2. Les Corts d'Aragó són inviolables.

**Article 34. Autonomia parlamentària.**

Les Corts estableixen el seu propi Reglament, aproven els seus pressupostos i regulen l'Estatut dels seus funcionaris i personal. El Reglament s'aprova per majoria absoluta dels seus membres.

**Article 35. Seu.**

La seu permanent de les Corts d'Aragó és la ciutat de Saragossa, al palau de l'Aljaferia, sens perjudici que es puguin celebrar sessions en altres llocs dins el territori d'Aragó.

**Article 36. Composició.**

Les Corts d'Aragó, segons s'estableixi a la llei electoral, estan integrades per un nombre de diputats i diputades comprès entre seixanta-cinc i vuitanta, de manera que a cada circumscripció electoral correspongui un nombre tal que la xifra d'habitants necessaris per assignar un diputat a la circumscripció més poblada no superi 2,75 vegades la corresponent a la menys poblada.

**Article 37. Règim electoral.**

1. Les Corts d'Aragó tenen caràcter unicameral i estan constituïdes per diputats i diputades elegits mitjançant sufragi universal, igual, lliure, directe i secret.

2. Les Corts d'Aragó són elegides per un període de quatre anys.

3. L'elecció s'ha de fer atenent criteris de representació proporcional, que assegurin, a més, la representació de les diverses zones del territori.

4. La circumscripció electoral és la província.

5. Són elegibles a Corts d'Aragó els ciutadans i ciutadanes que, tenint la condició política d'aragonesos, i d'acord amb el que preveu la llei electoral, estiguin en el ple ús dels seus drets polítics.

6. La llei electoral, aprovada a les Corts d'Aragó per majoria absoluta, ha de determinar les causes d'inelegibilitat i incompatibilitat dels diputats.

**Article 38. Estatut dels diputats.**

1. Els diputats i diputades a Corts d'Aragó no estan vinculats per mandat imperatiu i són inviolables, fins i tot després d'haver cessat en el seu mandat, pels vots i opinions que emetin en l'exercici del seu càrrec.

2. Durant el seu mandat no poden ser detinguts ni retinguts pels actes delictius comesos en el territori aragonès, sinó en cas de flagrant delicte, i correspon decidir en tot cas sobre la seva inculpció, presó, processament i judici al Tribunal Superior de Justícia d'Aragó. Fora del territori esmentat, la seva responsabilitat penal és exigible, en els mateixos termes, davant la Sala Penal del Tribunal Suprem.

**Article 39. Organització.**

1. Les Corts d'Aragó elegeixen, d'entre els seus membres, un president, una Mesa i una Diputació Permanent.

2. Les Corts funcionaran en Ple i en comissions.

3. Les comissions són permanents i, si s'escau, especials o d'investigació. Les comissions permanents tenen com a funció fonamental, entre altres, dictaminar sobre els projectes i proposicions de llei, per al seu posterior debat i aprovació en el Ple.

4. Durant el temps en què les Corts d'Aragó no estiguin reunides, hagi expirat el seu mandat o hagin estat dissoltes, s'ha de constituir una Diputació Permanent, la composició, elecció dels membres, procediments d'actuació i funcions de la qual regula el Reglament de les Corts.

5. Els diputats i diputades de les Corts d'Aragó es constitueixen en grups parlamentaris, les condicions de formació, organització i funcions dels quals regula el Reglament de la Cambra. Els grups parlamentaris participen en la Diputació Permanent i les comissions en proporció a la seva importància numèrica.

**Article 40. Funcionament.**

1. Les Corts d'Aragó es reuneixen en sessions ordinàries i extraordinàries.

2. Els períodes ordinaris de sessions tenen lloc entre el setembre i el desembre, el primer, i entre el febrer i el juny, el segon.

3. Les sessions extraordinàries les convoca el president de les Corts d'Aragó, amb especificació, en tot cas, de l'ordre del dia, a petició de la Diputació Permanent, d'una cinquena part dels diputats o del nombre de grups parlamentaris que el Reglament de les Corts determini, així com a petició del Govern d'Aragó.

**Article 41. Funcions.**

Correspon a les Corts d'Aragó:

a) L'elecció, d'entre els seus membres, del president d'Aragó.

b) L'elecció, nomenament i cessament del justícia d'Aragó, conforme al que estableix la llei que ho reguli.

c) La designació dels senadors a què es refereix l'article 69.5 de la Constitució. Aquesta designació s'ha de fer en proporció al nombre de diputats de cada grup parlamentari, en els termes que estableixi una llei de Corts d'Aragó.

d) L'exercici de la iniciativa legislativa que preveu l'article 87.2 de la Constitució.

e) L'exercici de la iniciativa de reforma de la Constitució.

f) La fixació de les previsions d'índole política, social i econòmica que, d'acord amb l'article 131.2 de la Constitució, hagi de subministrar la Comunitat Autònoma d'Aragó al Govern d'Espanya, per a l'elaboració dels projectes de planificació.

g) La ratificació dels acords de cooperació a què fa referència l'article 145.2 de la Constitució i el coneixement dels convenis de gestió i prestació de serveis en els termes que preveu l'article 91.2 del present Estatut.

h) L'aprovació del programa del Govern d'Aragó.

i) L'examen i l'aprovació dels seus comptes i dels comptes de la Comunitat Autònoma, sens perjudici del control que correspongui a la Cambra de Comptes d'Aragó o, si s'escau, al Tribunal de Comptes.

j) La interposició del recurs d'inconstitucionalitat i la personació davant el Tribunal Constitucional en els conflictes de competències.

k) L'aprovació dels plans generals relatius al desenvolupament econòmic de la Comunitat Autònoma d'Aragó, dins els objectius marcats per la política econòmica general.

l) La recepció de la informació que ha de proporcionar el Govern d'Espanya sobre tractats internacionals i projectes de legislació duanera, quan es refereixin a matèries de particular interès per a Aragó.

m) L'exercici de la potestat tributària i l'autorització del recurs al crèdit.

n) El control dels mitjans de comunicació social la titularitat dels quals correspongui a la Comunitat Autònoma.

ñ) El control de l'ús de la delegació legislativa a què fa referència l'article 43, sens perjudici del control pels tribunals.

o) La convalidació dels decrets llei a què fa referència l'article 44.

p) Qualsevol altres que li atribueixin la Constitució, el present Estatut o la resta de l'ordenament jurídic.

**Article 42. Potestat legislativa.**

1. Les Corts d'Aragó exerceixen la potestat legislativa.

2. La iniciativa legislativa correspon als membres de les Corts d'Aragó i al Govern d'Aragó, en els termes que estableixin la llei i el Reglament de les Corts. Per llei de Corts d'Aragó es regula la iniciativa legislativa popular.

**Article 43. Delegació legislativa.**

1. Les Corts d'Aragó poden delegar en el Govern d'Aragó la potestat de dictar normes amb rang de llei. No escau la delegació per a l'aprovació del pressupost de la Comunitat Autònoma, la regulació essencial dels drets reconeguts per l'Estatut, el desenvolupament bàsic de les seves institucions o el règim electoral.

2. Les disposicions del Govern que contenen legislació delegada es denominen decrets legislatius.

3. La delegació ha de ser expressa, mitjançant llei, per a una matèria concreta i amb la determinació d'un termini cert per exercir-la. La delegació s'exhaureix per transcurs del termini o per aprovació del decret legislatiu corresponent. No es pot fer ús de la delegació quan el Govern es troba en funcions per dissolució de les Corts.

4. Quan es tracti d'autoritzar el Govern d'Aragó per formular un nou text articulat, les lleis de delegació han de fixar amb precisió les bases i els criteris a què s'ha d'ajustar el Govern en l'exercici de la delegació legislativa. Quan es tracti d'autoritzar el Govern per refondre textos legals, la llei habilitadora ha de determinar l'abast i els criteris de la refosa.

5. El control parlamentari de la legislació delegada es regula pel Reglament de les Corts d'Aragó i, si s'escau, per la mateixa llei de delegació.

**Article 44. Decrets llei.**

1. En cas de necessitat urgent i extraordinària, el Govern d'Aragó pot dictar disposicions legislatives provisionals sota la forma de decret llei. No poden ser objecte de decret llei el desenvolupament dels drets, deures i llibertats dels aragonesos i de les institucions que regula el títol II, el règim electoral, els tributs i el pressupost de la Comunitat Autònoma.

2. Els decrets llei queden derogats si en el termini improrrogable dels trenta dies següents al de la publicació no els convalida expressament les Corts d'Aragó després d'un debat i una votació de totalitat.

3. Sens perjudici de la seva convalidació, les Corts d'Aragó poden tramitar els decrets llei com a projectes de llei adoptant l'acord corresponent dins el termini que estableix l'apartat anterior.

**Article 45. Promulgació i publicació de les lleis.**

Les lleis aragoneses són promulgades, en nom del Rei, pel president, que n'ha d'ordenar la publicació en el «Butlletí Oficial d'Aragó» i en el «Butlletí Oficial de l'Estat», en un termini no superior a quinze dies des de l'aprovació. Als efectes de la seva vigència, regeix la data de publicació en el «Butlletí Oficial d'Aragó».

**CAPÍTOL II****El president****Article 46. Disposicions generals.**

1. El president d'Aragó és elegit per les Corts d'Aragó, d'entre els seus diputats i diputades, i nomenat pel Rei.

2. El president ostenta la suprema representació d'Aragó i l'ordinària de l'Estat en aquest territori. Presideix el Govern d'Aragó i dirigeix i coordina la seva acció.

3. El president respon políticament davant les Corts d'Aragó.

**Article 47. Estatut personal.**

El president d'Aragó no pot exercir altres funcions representatives que les pròpies del mandat parlamentari, ni qualsevol altra funció pública que no derivi del seu càrrec, ni cap activitat professional o mercantil.

**Article 48. Investidura.**

1. El president de les Corts d'Aragó, prèvia consulta amb les forces polítiques representades parlamentàriament, i escoltada la Mesa, ha de proposar un candidat a president del Govern d'Aragó.

2. El candidat ha de presentar el seu programa a les Corts. Per ser elegit, el candidat, en primera votació, ha d'obtenir majoria absoluta; si no l'obté, s'ha de procedir a una nova votació vint-i-quatre hores després de l'anterior, i la confiança s'entén atorgada si obté majoria simple. En cas de no aconseguir aquesta majoria, s'han de tramitar successives propostes en la forma prevista anteriorment, i entre cadascuna hi ha d'haver un termini no superior a deu dies.

3. Si transcorregut el termini de dos mesos a partir de la constitució de les Corts d'Aragó cap candidat no ha estat investit, les Corts electes queden dissoltes i s'ha de procedir a la convocatòria de noves eleccions.

**Article 49. Qüestió de confiança.**

1. El president del Govern d'Aragó, prèvia deliberació d'aquest, pot plantejar davant les Corts d'Aragó la qüestió de confiança sobre el seu programa o sobre una declaració de política general.

2. La confiança s'entén atorgada quan el president obté la majoria simple dels vots emesos.

3. El president, juntament amb el seu Govern, cessa si les Corts d'Aragó li neguen la confiança. Llavors, s'ha de procedir a l'elecció d'un nou president.

**Article 50. Moció de censura.**

1. Les Corts d'Aragó poden exigir la responsabilitat política del president i del Govern d'Aragó, mitjançant l'adopció, per majoria absoluta, d'una moció de censura.

2. La moció de censura l'ha de proposar, almenys, un quinze per cent dels diputats i diputades, i ha d'incloure un candidat a la Presidència del Govern d'Aragó.

3. El Reglament de les Corts d'Aragó en regula el procediment.

4. Si les Corts d'Aragó aproven una moció de censura, cessen el president i, amb ell, el seu Govern. El candidat a la Presidència s'entén investit del càrrec i el president de les Corts ho ha de comunicar al Rei per al seu nomenament.

5. Si la moció de censura no és aprovada per les Corts, els seus signataris no en poden subscriure una altra fins que no hagi transcorregut un any des de la data de la votació.

**Article 51. Cessament.**

El president cessa per la celebració d'eleccions a Corts d'Aragó, per l'aprovació d'una moció de censura, per la pèrdua d'una qüestió de confiança, per dimissió, per incapacitat permanent que l'impossibiliti per a l'exercici del seu càrrec reconeguda per les Corts d'Aragó per majoria absoluta, per sentència ferma que l'inhabiliti per a l'exercici del seu càrrec, per pèrdua de la condició de diputat o diputada a Corts d'Aragó o per incompatibilitat no solucionada.

**Article 52. Dissolució de les Corts d'Aragó.**

1. El president, prèvia deliberació del Govern d'Aragó i sota la seva exclusiva responsabilitat, pot acordar la dissolució de les Corts d'Aragó amb anticipació al terme natural de la legislatura.

2. La dissolució s'acorda per decret, en el qual s'han de convocar eleccions al seu torn, i ha de contenir tots els requisits que exigeixi la legislació electoral aplicable.

3. Les Corts d'Aragó no poden ser dissoltes quan estigui en tràmit una moció de censura.

4. No escau una nova dissolució abans que transcorri un any des de l'anterior, llevat del que disposa l'article 48, apartat 3.

**CAPÍTOL III****El Govern d'Aragó o la Diputació General d'Aragó****Article 53. Disposicions generals.**

1. El Govern d'Aragó exerceix la funció executiva i la potestat reglamentària.

2. El Govern d'Aragó està constituït pel president, els vicepresidents, si s'escau, i els consellers, als quals el president nomena i separa lliurement.

3. El Govern d'Aragó respon políticament davant les Corts d'Aragó de forma solidària, sens perjudici de la responsabilitat directa de cada conseller per la seva gestió.

**Article 54. Seu.**

1. La seu del Govern d'Aragó és la ciutat de Saragossa, sens perjudici que es puguin celebrar reunions en altres llocs dins el territori de la Comunitat Autònoma.

2. Per llei de Corts d'Aragó es pot modificar la seu del Govern d'Aragó.

**Article 55. Estatut personal dels membres del Govern d'Aragó.**

1. El president i els altres membres del Govern d'Aragó, durant el seu mandat i pels actes delictius comesos en el territori d'Aragó, no poden ser detinguts ni retinguts, sinó en supòsit de flagrant delictes, i correspon decidir en tot cas sobre la seva inculpció, presó, processament i judici al Tribunal Superior de Justícia d'Aragó.

2. Fora de l'àmbit territorial d'Aragó, la responsabilitat penal és exigible en els mateixos termes davant la Sala Penal del Tribunal Suprem.

3. Una llei de Corts d'Aragó ha de determinar l'estatut, les atribucions i les incompatibilitats dels membres del Govern d'Aragó.

**Article 56. Cessament.**

1. El Govern d'Aragó cessa quan ho fa el seu president.

2. El Govern d'Aragó cessant continua en funcions fins a la presa de possessió del nou.

**Article 57. Procediments davant el Tribunal Constitucional.**

El Govern d'Aragó pot interposar recursos d'inconstitucionalitat, plantejar conflictes de competències i personar-se en el Tribunal Constitucional en els supòsits i termes previstos a la Constitució i a la Llei orgànica del Tribunal Constitucional.

**Article 58. El Consell Consultiu d'Aragó.**

1. El Consell Consultiu d'Aragó és el suprem òrgan consultiu del Govern i l'Administració de la Comunitat Autònoma. Exerceix les seves funcions amb autonomia orgànica i funcional, amb la finalitat de garantir la seva objectivitat i independència.

2. La seva organització, composició i funcions es regulen per una llei específica de les Corts d'Aragó.

**CAPÍTOL IV****El Justícia d'Aragó****Article 59. Disposicions generals.**

1. El Justícia d'Aragó, sens perjudici de la institució que preveu l'article 54 de la Constitució i la seva coordinació amb aquesta, té com a missions específiques:

a) La protecció i defensa dels drets individuals i col·lectius reconeguts en aquest Estatut.

b) La tutela de l'ordenament jurídic aragonès, vetllant per la seva defensa i aplicació.

c) La defensa d'aquest Estatut.

2. En l'exercici de la seva funció, el Justícia d'Aragó pot supervisar:

a) L'activitat de l'Administració de la Comunitat Autònoma, constituïda a aquests efectes pel conjunt d'òrgans integrats en el Govern d'Aragó, així com per la totalitat dels ens dotats de personalitat jurídica que en depenen.

b) L'activitat dels ens locals aragonesos i de les comarques, els seus organismes autònoms i altres ens que en depenguin, en els termes que estableixi la llei del Justícia.

c) Els serveis públics gestionats per persones físiques o jurídiques mitjançant concessió administrativa, sotmesos a control o tutela administrativa d'alguna institució de la Comunitat Autònoma d'Aragó.

3. El Justícia ret comptes de la seva gestió davant les Corts d'Aragó.

**Article 60. Llei del Justícia d'Aragó.**

Una llei de les Corts d'Aragó ha de concretar l'abast de les funcions del Justícia, així com el procediment de la seva elecció per les Corts i el règim d'incompatibilitats.

**TÍTOL III****L'Administració pública a Aragó****Article 61. Disposicions generals.**

1. La Comunitat Autònoma d'Aragó crea i organitza la seva Administració pròpia conforme a la llei.

2. L'Administració aragonesa ostenta la condició d'Administració ordinària en l'exercici de les seves competències.

**Article 62. Principis d'organització i funcionament de l'Administració.**

1. L'Administració de la Comunitat Autònoma serveix amb objectivitat els interessos generals amb submissió plena a la llei i al dret.

2. En la seva actuació, respecta els principis de bona fe i de confiança legítima, i es relaciona amb la resta d'ad-

ministracions públiques espanyoles d'acord amb el principi de lleialtat institucional.

3. L'Administració pública aragonesa ajusta la seva activitat als principis d'eficàcia, eficiència, racionalització, transparència i servei efectiu als ciutadans.

4. Els seus òrgans i institucions es poden establir en diverses localitats d'Aragó.

5. L'Administració de la Comunitat Autònoma, en l'exercici de les seves competències, gaudeix de les potestats i prerrogatives que l'ordenament jurídic reconeix a l'Administració de l'Estat.

## TÍTOL IV

### La Justícia

#### CAPÍTOL I

##### El poder judicial a Aragó

###### Article 63. *El Tribunal Superior de Justícia d'Aragó.*

1. El Tribunal Superior de Justícia d'Aragó és l'òrgan jurisdiccional en què culmina l'organització judicial a Aragó i davant el qual s'exhaureixen les successives instàncies processals quan no hagin conclòs davant un altre òrgan jurisdiccional radicat a la Comunitat Autònoma, i sens perjudici de les competències del Tribunal Suprem.

2. El Tribunal Superior de Justícia d'Aragó coneix, en tot cas, dels recursos de cassació fundats en la infracció del dret propi d'Aragó, així com dels recursos extraordinaris de revisió que prevegi la Llei contra les resolucions fermes dels òrgans jurisdiccional radicat a Aragó. També exerceix les altres funcions que estableixi la Llei orgànica del poder judicial en matèria de dret estatal.

3. El president del Tribunal Superior de Justícia d'Aragó és el representant del poder judicial a Aragó. És nomenat pel Rei, a proposta del Consell General del Poder Judicial.

4. El president del Tribunal Superior de Justícia d'Aragó pot presentar davant les Corts d'Aragó la memòria anual.

###### Article 64. *El Consell de Justícia d'Aragó.*

1. Es crea el Consell de Justícia d'Aragó. Una Llei de les Corts d'Aragó n'ha de determinar l'estructura, la composició, els nomenaments i les funcions dins l'àmbit de les competències de la Comunitat Autònoma en matèria d'Administració de justícia en els termes que estableix el present Estatut i d'acord amb el que disposa la Llei orgànica del poder judicial.

2. El Consell de Justícia d'Aragó té la consideració, naturalment, competències i facultats que li atribueixi la Llei orgànica del poder judicial. Així mateix, ha de participar en tots els processos de designació que li atribueixi la Llei esmentada.

###### Article 65. *Nomenament de magistrats, jutges i secretaris.*

El nomenament de magistrats, jutges i secretaris a Aragó s'ha de fer en la forma prevista per la Llei orgànica del poder judicial, i és mèrit preferent el coneixement acreditat del dret propi d'Aragó.

###### Article 66. *El Ministeri Fiscal a Aragó.*

1. El fiscal en cap del Tribunal Superior de Justícia representa el Ministeri Fiscal a Aragó.

2. Les funcions del fiscal en cap del Tribunal Superior de Justícia d'Aragó són les que estableix l'Estatut orgànic del Ministeri Fiscal.

3. El fiscal en cap ha d'enviar la memòria anual de la Fiscalia del Tribunal Superior de Justícia d'Aragó al Consell de Justícia d'Aragó i la pot presentar davant les Corts d'Aragó i el Govern d'Aragó.

## CAPÍTOL II

### L'Administració de justícia

###### Article 67. *Mitjans al servei de l'Administració de justícia.*

1. Correspon a la Comunitat Autònoma d'Aragó la competència sobre tot el personal al servei de l'Administració de justícia que no integri el poder judicial, d'acord amb el que disposa la Llei orgànica del poder judicial.

2. La Comunitat Autònoma d'Aragó té competència sobre els mitjans materials de l'Administració de justícia a Aragó.

3. Correspon a la Comunitat Autònoma l'organització, la dotació i la gestió de les oficines judicials i dels òrgans i serveis de suport als òrgans jurisdiccional. La Comunitat Autònoma, d'acord amb l'Estat, pot participar en la gestió dels comptes de dipòsits i consignacions judicials i dels seus rendiments.

4. Correspon a la Comunitat Autònoma l'ordenació i organització dels serveis de justícia gratuïta i orientació jurídica gratuïta.

###### Article 68. *Demarcació i planta judicials.*

1. Correspon a la Comunitat Autònoma determinar els límits de les demarcacions territorials dels òrgans jurisdiccional. La capitalitat de les demarcacions judicials es fixa per Llei de les Corts d'Aragó.

2. El Govern d'Aragó ha de participar, d'acord amb la Llei orgànica del poder judicial, en la creació o transformació del nombre de seccions o jutjats en l'àmbit del seu territori.

###### Article 69. *Clàusula subrogatòria.*

A més de les competències expressament previstes pel present Estatut, la Comunitat Autònoma d'Aragó exerceix totes les funcions i facultats que la Llei orgànica del poder judicial atribueixi al Govern d'Espanya amb relació a l'Administració de justícia a Aragó.

## TÍTOL V

### Competències de la Comunitat Autònoma

###### Article 70. *Disposicions generals.*

1. Corresponen a la Comunitat Autònoma d'Aragó les competències exclusives, compartides i executives sobre les matèries incloses en el present títol, que ha d'exercir respectant el que disposen la Constitució i el present Estatut.

2. L'exercici de les competències autonòmiques desplega la seva eficàcia en el territori d'Aragó, excepte en els supòsits a què fan referència expressament el present Estatut i altres disposicions legals de l'Estat que estableixen l'eficàcia jurídica extraterritorial de les disposicions i els actes de la Comunitat Autònoma d'Aragó.

3. La Comunitat Autònoma, en els casos en què l'objecte de les seves competències té un abast territorial superior al del territori d'Aragó, exerceix les seves competències sobre la part d'aquest objecte situada en el seu territori, sens perjudici dels instruments de col·laboració



que s'estableixin amb altres ens territorials o, subsidiàriament, de la coordinació per l'Estat de les comunitats autònomes afectades.

#### Article 71. *Competències exclusives.*

En l'àmbit de les competències exclusives, la Comunitat Autònoma d'Aragó exerceix la potestat legislativa, la potestat reglamentària, la funció executiva i l'establiment de polítiques pròpies, respectant el que disposen els articles 140 i 149.1 de la Constitució. Correspon a la Comunitat Autònoma la competència exclusiva en les matèries següents:

1a Creació, organització, règim i funcionament de les seves institucions d'autogovern, d'acord amb el present Estatut.

2a Conservació, modificació i desplegament del dret foral aragonès, amb respecte al seu sistema de fonts.

3a Dret processal derivat de les particularitats del dret substantiu aragonès.

4a Llengües i modalitats lingüístiques pròpies d'Aragó.

5a En matèria de règim local, la determinació de les competències dels municipis i altres ens locals en les matèries de competències de la Comunitat Autònoma d'Aragó; el règim dels béns locals i les modalitats de prestació dels serveis públics locals, així com les relacions per a la cooperació i col·laboració entre els ens locals i entre aquests i l'Administració de la Comunitat Autònoma d'Aragó.

Així mateix, inclou la determinació dels òrgans de govern dels ens locals, creats per la Comunitat Autònoma, i el seu règim electoral.

6a L'organització territorial pròpia de la Comunitat.

7a El procediment administratiu derivat de les especialitats de l'organització pròpia. Béns de domini públic i patrimonials de la seva titularitat.

8a Ordenació del territori, conforme als principis d'equilibri territorial, demogràfic, socioeconòmic i ambiental.

9a Urbanisme, que comprèn, en tot cas, el règim urbanístic del sòl, el seu planejament i gestió i la protecció de la legalitat urbanística, així com la regulació del règim jurídic de la propietat del sòl respectant les condicions bàsiques que l'Estat estableix per garantir la igualtat de l'exercici del dret a la propietat.

10a Habitatge, que, en tot cas, inclou la planificació, l'ordenació, la gestió, el foment, la inspecció i el control de l'habitatge d'acord amb les necessitats socials d'equilibri territorial i de sostenibilitat; les normes tècniques, la inspecció i el control sobre la qualitat de la construcció; les normes sobre l'habitabilitat dels habitatges, la innovació tecnològica aplicable als habitatges i la normativa sobre conservació i manteniment dels habitatges i la seva aplicació.

11a Planificació, execució i gestió de les obres públiques que no tinguin qualificació legal d'interès general de l'Estat ni afectin una altra comunitat autònoma, així com la participació en la planificació, la programació i la gestió de les obres públiques d'interès general competència de l'Estat en el territori de la Comunitat Autònoma en els termes que estableixi la llei estatal.

12a Ferrocarrils, que, en tot cas, inclou la coordinació, explotació, conservació i administració de les infraestructures de la seva titularitat, com també la participació en la planificació i la gestió de les infraestructures de titularitat estatal en el territori de la Comunitat Autònoma en els termes que estableixi la llei estatal.

13a Carreteres i altres vies l'itinerari de les quals transcorri íntegrament pel territori de la Comunitat Autònoma, que, en tot cas, inclou l'ordenació, planificació, règim financer i conservació de la xarxa viària, així com la

participació en la planificació i gestió de les infraestructures de titularitat estatal en el territori de la Comunitat Autònoma en els termes que estableixi la llei estatal.

14a Aeroports, heliports i altres infraestructures de transport en el territori d'Aragó que no tinguin la qualificació legal d'interès general, així com la participació en la planificació, en la programació i en la gestió de les infraestructures que tinguin aquesta qualificació en els termes que estableixi la llei estatal.

15a Transport terrestre de viatgers i mercaderies per carretera, per ferrocarril i per cable, així com el transport fluvial, que transcorrin íntegrament pel territori de la Comunitat Autònoma, amb independència de la titularitat de la infraestructura. Centres i operadors de les activitats vinculades a l'organització del transport, logística i distribució situades a Aragó.

16a Servei de meteorologia i de climatologia de la Comunitat Autònoma.

17a Agricultura i ramaderia, que comprenen, en tot cas: la concentració parcel·lària; la regulació del sector agroalimentari i dels serveis vinculats, la sanitat animal i vegetal; la seguretat alimentària i la lluita contra els fraus en la producció i comercialització, el desenvolupament, la transferència i innovació tecnològica de les explotacions agràries i ramaderes i indústries agroalimentàries; el desenvolupament integral del món rural.

18a Denominacions d'origen i altres mencions de qualitat.

19a Tractament especial de les zones de muntanya que garanteixi la seva modernització i un desenvolupament sostenible equilibrat.

20a Forests i vies pecuàries, que inclou com a mínim la regulació i el règim de protecció i intervenció administrativa dels seus usos, així com de les pastures i els serveis i aprofitaments forestals.

21a Espais naturals protegits, que inclou la regulació i declaració de les figures de protecció, la delimitació, la planificació i la gestió dels espais i dels hàbitats protegits situats a Aragó.

22a Normes addicionals de la legislació bàsica sobre protecció del medi ambient i del paisatge, que inclou la planificació de la prevenció i eliminació de les diferents fonts de contaminació, així com el desenvolupament de polítiques que contribueixin a mitigar el canvi climàtic.

23a Caça, pesca fluvial i lacustre i aqüicultura, així com la protecció dels ecosistemes en els quals es desenvolupin aquestes activitats, promovent reversions econòmiques en la millora de les condicions ambientals del medi natural aragonès.

24a Promoció de la competència. L'establiment i regulació del Tribunal Aragonès de Defensa de la Competència, com a òrgan independent al qual correspon en exclusiva tractar de les activitats econòmiques que es portin a terme principalment a Aragó i que alterin o puguin alterar la competència.

25a Comerç, que comprèn la regulació de l'activitat comercial, inclosos els horaris i equipaments comercials, respectant la unitat de mercat, així com la regulació administrativa de les diferents modalitats de venda, amb especial atenció a la promoció, desenvolupament i modernització del sector. Fires i mercats interiors.

26a Consum, que, en tot cas, comprèn la regulació de la protecció i defensa dels consumidors i usuaris; el foment de les associacions; la formació i educació per al consum responsable, així com la regulació dels òrgans i procediments de mediació.

27a Consultes populars, que, en tot cas, comprèn l'establiment del règim jurídic, les modalitats, el procediment, la realització i la convocatòria per la Comunitat Autònoma o pels ens locals en l'àmbit de les seves competències d'enquestes, audiències públiques, fòrums de participació i qualsevol altre instrument de consulta

popular, amb excepció de la regulació del referèndum i del que preveu l'article 149.1.32a de la Constitució.

28a Publicitat, que, en tot cas, inclou la regulació de l'activitat publicitària conforme als principis d'objectivitat i veracitat.

29a Cambres de comerç i indústria, agràries i altres corporacions de dret públic representatives d'interessos econòmics i professionals.

30a Col·legis professionals i exercici de professions titulades, respectant les normes generals sobre titulacions acadèmiques i professionals i el que disposen els articles 36 i 139 de la Constitució.

31a Cooperatives i entitats assimilables, amb domicili a Aragó, que inclou la regulació de la seva organització, funcionament i règim econòmic, així com el foment del moviment cooperatiu i d'altres modalitats d'economia social.

32a Planificació de l'activitat econòmica i foment del desenvolupament econòmic de la Comunitat Autònoma, d'acord amb els principis d'equilibri territorial i de sostenibilitat i, en especial, la creació i gestió d'un sector públic propi de la Comunitat. Participació, si s'escau, en la gestió del sector públic estatal.

33a Caixes d'estalvis amb domicili a Aragó i institucions de crèdit cooperatiu públic i territorial, en el marc de l'ordenació general de l'economia.

34a Acció social, que comprèn l'ordenació, organització i desenvolupament d'un sistema públic de serveis socials que atengui la protecció de les diferents modalitats de família, la infància, les persones grans, les persones amb discapacitat i altres col·lectius necessitats de protecció especial.

35a Voluntariat social, que comprèn la regulació, promoció i foment de la participació solidària ciutadana en actuacions organitzades de voluntariat per mitjà d'entitats públiques o privades estables i democràtiques, sense ànim de lucre, així com l'ordenació de les relacions entre les administracions públiques i aquestes entitats.

36a Cooperació per al desenvolupament en expressió de la solidaritat de la societat aragonesa amb els països i pobles més desfavorits.

37a Polítiques d'igualtat social, que comprenen l'establiment de mesures de discriminació positiva, prevenció i protecció social davant tot tipus de violència, i, especialment, la de gènere.

38a Joventut, amb especial atenció a la seva participació lliure i eficaç en el desenvolupament polític, social, econòmic i cultural.

39a Menors, que inclou la regulació del règim de protecció i tutela dels menors desemparats o en situació de risc.

40a Associacions i fundacions de caràcter docent, cultural, artístic, benèfic, assistencial, esportiu i similars que exerceixin les seves funcions principalment a Aragó.

41a Recerca, desenvolupament i innovació científica i tecnològica, que comprèn, en tot cas, la planificació, programació i coordinació de l'activitat investigadora de la universitat i dels altres centres públics i privats, la transferència de coneixements i el foment i desenvolupament de les tecnologies per a la societat de la informació.

42a Biotecnologia, biomedicina i genètica.

43a Cultura, amb especial atenció a les manifestacions peculiars d'Aragó.

44a Museus, arxius, biblioteques i altres col·leccions de naturalesa anàloga, conservatoris de música i dansa i centres dramàtics i de belles arts d'interès per a la Comunitat Autònoma i que no siguin de titularitat estatal.

45a Patrimoni cultural, històric, artístic, monumental, arqueològic, arquitectònic, científic i qualsevol altre d'interès per a la Comunitat Autònoma, en especial les polítiques necessàries encaminades a recuperar el patrimoni aragonès que estigui ubicat fora del territori d'Aragó.

46a Cinematografia, que inclou, en tot cas, les mesures de protecció de la indústria cinematogràfica i la regulació i inspecció de les sales d'exhibició cinematogràfica.

47a Artesania, que comprèn la regulació i l'establiment de mesures per al foment i desenvolupament de les empreses artesanals, la promoció dels seus productes i la creació de canals de comercialització.

48a Indústria, llevat de les competències de l'Estat per raons de seguretat, sanitàries o d'interès de la defensa.

49a Estadística per als fins de la Comunitat Autònoma i, en especial, la creació d'un sistema estadístic oficial propi de la Comunitat Autònoma.

50a Joc, apostes i casinos, incloses les modalitats per mitjans informàtics i telemàtics, quan l'activitat tingui lloc exclusivament a Aragó.

51a Turisme, que comprèn l'ordenació i promoció del sector, el seu foment, la regulació i la classificació de les empreses i establiments turístics, així com la coordinació amb els òrgans d'administració de Paradors de Turisme d'Espanya en els termes que estableixi la legislació estatal.

52a Esport, en especial, la promoció, regulació de la formació esportiva, la planificació territorial equilibrada d'equipaments esportius, el foment de la tecnificació i de l'alt rendiment esportiu, així com la prevenció i control de la violència en l'esport.

53a Temps lliure, que inclou, en tot cas, el foment i la regulació de les activitats que es portin a terme a Aragó i el règim jurídic de les entitats que tinguin per finalitat l'exercici d'activitats de temps lliure.

54a Espectacles i activitats recreatives, que inclou, en tot cas, l'ordenació general del sector, el règim d'intervenció administrativa i la seguretat i el control de tot tipus d'espectacles en espais i establiments públics.

55a Sanitat i salut pública, en especial, l'organització, el funcionament, l'avaluació, la inspecció i el control de centres, serveis i establiments sanitaris. La Comunitat Autònoma ha de participar, d'acord amb l'Estat, en la planificació i la coordinació estatal pel que fa a sanitat i salut pública

56a Ordenació farmacèutica.

57a Protecció civil, que inclou, en tot cas, la regulació, la planificació, la coordinació i l'execució de mesures relatives a emergències i seguretat civil davant d'incendis, catàstrofes naturals, accidents i altres situacions de necessitat.

58a Seguretat privada, que comprèn l'establiment dels requisits que han de complir les persones físiques i jurídiques que adoptin mesures de seguretat; l'autorització, inspecció i sanció de les empreses de seguretat que tinguin el seu domicili o àmbit d'actuació a la Comunitat Autònoma; la formació del personal que realitza funcions de seguretat i investigació privada, així com la coordinació dels serveis de seguretat i investigació privades amb la policia autonòmica i les policies locals d'Aragó.

59a Administració de justícia pel que fa a mitjans personals i materials.

60a Qualsevol altres que li corresponguin d'acord amb la Constitució, el present Estatut o la resta de l'ordenament jurídic.

## Article 72. Aigües.

1. Correspon a la Comunitat Autònoma d'Aragó la competència exclusiva en matèria d'aigües que discorren íntegrament pel seu territori, i aquesta competència comprèn:

a) L'ordenació, la planificació i la gestió de les aigües, superficials i subterrànies, dels usos i dels aprofitaments hidràulics, inclosa la seva concessió, així com de les obres hidràuliques que no estiguin qualificades d'interès general.

b) La planificació i l'establiment de mesures i instruments específics de gestió i protecció dels recursos hídrics i dels ecosistemes aquàtics i terrestres vinculats a l'aigua.

c) Les mesures extraordinàries en cas de necessitat per garantir el subministrament d'aigua.

d) L'organització de l'Administració hidràulica d'Aragó, inclosa la participació dels usuaris.

e) La regulació i l'execució de les actuacions relatives a les obres de regadiu.

També correspon a la Comunitat Autònoma la competència exclusiva en matèria d'aigües minerals i termals, així com de projectes, construcció i explotació dels aprofitaments hidràulics, canals i regadius d'interès de la Comunitat Autònoma.

2. La Comunitat Autònoma d'Aragó, en el marc del que disposa l'article 149.1.22.a de la Constitució espanyola i les lleis que el despleguen, ha de participar i col·laborar en la planificació hidrològica i en els òrgans de gestió estatal dels recursos hídrics i dels aprofitaments hidràulics que pertanyen a conques hidrogràfiques intercomunitàries que afectin Aragó. Així mateix, li correspon l'adopció de mesures addicionals de protecció i sanejament dels recursos hídrics i dels ecosistemes aquàtics; l'execució i l'explotació de les obres de titularitat estatal, si s'estableix mitjançant conveni, i les facultats de policia del domini públic hidràulic atribuïdes per la legislació estatal, participant en la fixació del cabal ecològic.

3. En aquest sentit, i per a la defensa dels drets relacionats amb l'aigua que estableix l'article 19, la Comunitat Autònoma ha d'emetre un informe preceptiu per a qualsevol proposta d'obra hidràulica o de transferència d'aigües que afecti el seu territori. El Govern d'Espanya ha de propiciar de forma efectiva l'acord entre totes les comunitats autònomes que puguin resultar afectades.

### Article 73. *Ensenyament.*

Correspon a la Comunitat Autònoma la competència compartida en ensenyament en tota la seva extensió, nivells i graus, modalitats i especialitats, que, en tot cas, inclou l'ordenació del sector de l'ensenyament i de l'activitat docent i educativa, la seva programació, inspecció i avaluació; l'establiment de criteris d'admissió als centres sostinguts amb fons públics per assegurar una xarxa educativa equilibrada i de caràcter compensatori; la promoció i el suport a l'estudi; la formació i el perfeccionament del personal docent; la garantia de la qualitat del sistema educatiu, i l'ordenació, coordinació i descentralització del sistema universitari d'Aragó amb respecte al principi d'autonomia universitària.

### Article 74. *Mitjans de comunicació social.*

1. Correspon a la Comunitat Autònoma la competència compartida en mitjans de comunicació social i serveis de contingut audiovisual.

2. La Comunitat Autònoma pot regular, crear i mantenir la seva pròpia televisió, ràdio i premsa i, en general, qualsevol mitjà de comunicació social per al compliment dels seus fins, respectant l'autonomia local.

### Article 75. *Competències compartides.*

En l'àmbit de les competències compartides, la Comunitat Autònoma d'Aragó exerceix el desplegament legislatiu i l'execució de la legislació bàsica que estableixi l'Estat en normes amb rang de llei, excepte en els casos que es determinin d'acord amb la Constitució, desenvolupant polítiques pròpies. Correspon a la Comunitat Autònoma la competència compartida en les matèries següents:

1a Seguretat Social, a excepció de les normes que configuren el seu règim econòmic.

2a Règim miner, en especial, la regulació i el règim d'intervenció administrativa de les mines i recursos miners, així com la restauració dels espais afectats per activitats extractives.

3a Protecció del medi ambient, que, en tot cas, inclou la regulació del sistema d'intervenció administrativa dels plans, programes, projectes, instal·lacions i activitats susceptibles d'afectar el medi ambient; la regulació dels recursos naturals, la flora i fauna i la biodiversitat, la prevenció i correcció de la generació dels residus, de la contaminació atmosfèrica, del sòl i del subsòl, així com l'abastament, sanejament i depuració de les aigües.

4a Energia, que comprèn, en tot cas: la regulació de les activitats de producció, emmagatzematge, distribució i transport de qualssevol energies, inclosos els recursos i aprofitaments hidroelèctrics, de gas natural i de gasos líquids; l'atorgament de les autoritzacions de les instal·lacions corresponents existents, quan se circumscriu al territori de la Comunitat i el seu aprofitament no afecti una altra comunitat autònoma; la qualitat del subministrament i l'eficiència energètica, així com la participació en els organismes estatals reguladors del sector energètic i en la planificació estatal que afecti el territori de la Comunitat Autònoma, i en els procediments d'autorització d'instal·lacions de producció i transport d'energia que afectin el territori d'Aragó o quan l'energia sigui objecte d'aprofitament fora d'aquest territori.

5a Protecció de dades de caràcter personal, que, en tot cas, inclou la seva regulació, inscripció i tractament, el control dels fitxers creats o gestionats per les institucions públiques d'Aragó i, en especial, la creació d'una Agència de Protecció de Dades d'Aragó.

6a Polítiques d'integració d'immigrants, en especial, l'establiment de les mesures necessàries per a la seva adequada integració social, laboral i econòmica, així com la participació i col·laboració amb l'Estat, mitjançant els procediments que s'estableixin, en les polítiques d'immigració i, en particular, la participació preceptiva prèvia en la determinació, si s'escau, del contingent de treballadors estrangers.

7a Instal·lacions radioactives de segona i tercera categoria.

8a Mercats de valors i centres de contractació situats en el territori d'Aragó, que, en tot cas, inclou la seva regulació, establiment i solvència, d'acord amb la legislació mercantil.

9a Ordenació del crèdit, banca, assegurances, mutualitats de previsió social, entitats gestores de plans i fons de pensions i altres mutualitats no integrades en el sistema de Seguretat Social.

10a Règim dels recursos fundats en el dret foral aragonès contra la qualificació negativa de documents, o clàusules concretes d'aquests, que hagin de tenir accés a un registre públic d'Aragó.

11a El desenvolupament de les bases de l'Estat que preveu l'article 149.1.18a de la Constitució per a les administracions públiques aragoneses, incloses les entitats locals.

12a Règim jurídic, procediment, contractació i responsabilitat de l'Administració pública de la Comunitat Autònoma.

13a Règim estatutari dels funcionaris de la Comunitat Autònoma d'Aragó i de la seva Administració local i les especialitats del personal laboral derivades de l'organització administrativa i la formació d'aquest personal.

**Article 76. Policia autonòmica.**

1. La Comunitat Autònoma pot crear una policia autonòmica en el marc del present Estatut i de la llei orgànica corresponent.

2. La Comunitat Autònoma ha de determinar les funcions de la policia autonòmica d'Aragó en la seva llei de creació en el marc de la legislació de l'Estat.

3. Correspon a la Comunitat Autònoma la coordinació de l'actuació de les policies locals aragoneses.

4. Si s'escau, s'ha de crear una junta de seguretat que, amb representació paritària de l'Estat i la Comunitat Autònoma, coordini les actuacions de la policia autonòmica i dels cossos i forces de Seguretat de l'Estat.

**Article 77. Competències executives.**

En l'àmbit de les competències executives i a l'efecte de l'aplicació de la legislació estatal, la Comunitat Autònoma d'Aragó pot dictar reglaments per a la regulació de la seva pròpia competència funcional i l'organització dels serveis necessaris per a això, i en general pot exercir totes les funcions i activitats que l'ordenament jurídic atribueix a l'Administració pública. Correspon a la Comunitat Autònoma la competència executiva en les matèries següents:

1a Gestió de l'assistència sanitària de la Seguretat Social.

2a Treball i relacions laborals, incloent-hi les polítiques actives d'ocupació, la intermediació laboral, així com la prevenció de riscos laborals i la seguretat i salut en el treball.

També li correspon la competència executiva sobre la funció pública inspectora pròpia en tot el que preveu el paràgraf anterior. A aquest efecte, els funcionaris dels cossos que realitzin aquesta funció depenen orgànicament i funcionalment de la Comunitat Autònoma. A través dels mecanismes de cooperació previstos en el present Estatut s'han d'establir les fórmules de garantia de l'exercici eficaç de la funció inspectora en l'àmbit social, i les competències de l'Estat i de la Comunitat Autònoma s'han d'exercir de forma coordinada, conforme als plans d'actuació que es determinin a través dels mecanismes indicats.

3a Propietat intel·lectual i industrial.

4a Control metrològic i contrast de metalls.

5a Fires internacionals que se celebren a Aragó.

6a Aeroports, heliports i altres infraestructures de transport aeri, amb qualificació d'interès general, la gestió directa de les quals no es reservi l'Administració General de l'Estat.

7a Productes farmacèutics.

8a Gestió del règim econòmic de la Seguretat Social i els serveis que integren el sistema, i en el marc del respecte al principi d'unitat de caixa.

9a Museus, arxius, biblioteques i altres col·leccions de naturalesa anàloga de titularitat estatal la gestió dels quals no es reservi l'Administració General de l'Estat.

10a Col·laboració amb l'Estat en la gestió del cadastre.

11a Sistema penitenciari.

12a Gestió dels parcs nacionals a Aragó.

13a Realització d'obres d'interès general per l'Administració autonòmica, en virtut de mecanismes de col·laboració amb l'Estat, en què es fixin el finançament i els terminis d'execució.

14a Registre civil, que inclou la provisió de mitjans personals i materials.

15a Seguretat ciutadana i seguretat privada quan ho estableixi la legislació de l'Estat.

16a Expropiació forçosa, que inclou, en tot cas, la determinació dels supòsits, les causes i les condicions en què les administracions aragoneses poden exercir la potestat expropiatòria; l'establiment de criteris de valora-

ció dels béns expropiats segons la naturalesa i la funció que hagin de complir, d'acord amb la legislació estatal; i la creació i regulació d'un òrgan propi per a la determinació del preu just, així com la fixació del procediment.

17a Defensa de la competència en l'àmbit autonòmic, en els termes establerts a la legislació estatal i europea.

**Article 78. Notaris i registradors.**

1. Els notaris i registradors de la propietat i mercantils són nomenats per la Comunitat Autònoma, de conformitat amb les lleis de l'Estat, i és mèrit preferent el coneixement del dret propi d'Aragó i, específicament, el seu dret foral.

2. La Comunitat Autònoma ha de participar en la fixació de les demarcacions corresponents a les notaries i els registres de la propietat i mercantils a Aragó, d'acord amb el que preveuen les lleis generals de l'Estat.

3. Correspon als òrgans jurisdiccionals de la Comunitat Autònoma el coneixement dels recursos contra la qualificació de documents o clàusules concretes d'aquests, que hagin de tenir accés a un registre públic d'Aragó i estiguin fundats en el dret foral aragonès.

**Article 79. Activitat de foment.**

1. En les matèries de la seva competència, correspon a la Comunitat Autònoma l'exercici de l'activitat de foment, i a aquests efectes pot atorgar subvencions amb càrrec a fons propis, i regular o, si s'escau, desenvolupar els objectius i requisits d'atorgament i gestionar-ne la tramitació i concessió.

2. En el cas de les competències exclusives, la Comunitat Autònoma ha d'especificar els objectius als quals s'han de destinar les subvencions territorialitzables de l'Administració central i les de la Unió Europea, així com la regulació de les condicions d'atorgament i la gestió de la seva tramitació i concessió. En les competències compartides, la Comunitat Autònoma ha de precisar normativament els objectius de les subvencions territorialitzables de l'Administració central i de la Unió Europea, completar les condicions d'atorgament i assumir-ne tota la gestió, incloses la tramitació i la concessió. En les competències executives, correspon a la Comunitat Autònoma la gestió de les subvencions territorialitzables, que inclou la seva tramitació i concessió.

3. La Comunitat Autònoma participa, en els termes que fixi l'Estat, en la determinació del caràcter no territorialitzable de les subvencions estatals i comunitàries i en la seva gestió i tramitació.

**Article 80. Clàusula de tancament.**

1. La Comunitat Autònoma assumeix les competències expressades en el present Estatut. En tot cas, les especificacions dels diferents títols de competència no són excloents d'altres possibles continguts que s'hagin de considerar inclosos en el títol competencial respectiu, conforme a la Constitució i al present Estatut.

2. En les matèries de competència exclusiva de la Comunitat Autònoma, el dret propi d'Aragó és aplicable en el seu territori amb preferència a qualsevol altre, en els termes que preveu aquest Estatut.

**TÍTOL VI****Organització territorial i govern local****Article 81. Organització territorial d'Aragó.**

1. L'organització territorial local d'Aragó s'estructura en municipis, comarques i províncies.

2. Per llei de les Corts d'Aragó es pot regular la creació, organització i competències de les àrees metropolitanes. Igualment, ha de regular les entitats d'àmbit territorial inferior al municipi.

#### Article 82. *El municipi.*

1. Els municipis són les entitats territorials bàsiques d'Aragó, dotades de personalitat jurídica i autonomia per gestionar els seus interessos respectius, i mitjà essencial de participació de la comunitat veïnal en els assumptes públics.

2. El govern i l'administració municipals corresponen a l'Ajuntament, format per l'alcalde i els regidors. S'han d'establir per llei de la Comunitat Autònoma els requisits per a l'aplicació del règim de consell obert.

3. El present Estatut garanteix als municipis l'autonomia per a l'exercici de les seves competències pròpies i la defensa dels interessos de la col·lectivitat que representen.

#### Article 83. *La comarca.*

1. Les comarques són entitats territorials, constituïdes per l'agrupació de municipis limítrofs, vinculats per característiques i interessos comuns, fonamentals per a la vertebració territorial aragonesa.

2. Les comarques tenen a càrrec seu la prestació de funcions i serveis i la gestió d'activitats d'àmbit supramunicipal, i representen els interessos de la població i territori comarcals en defensa d'una solidaritat i un equilibri territorial més grans.

3. La creació, modificació i supressió de les comarques, així com la determinació de les seves competències, organització i règim jurídic es regulen per llei de les Corts d'Aragó.

#### Article 84. *La província.*

Les províncies, com a entitats locals supramunicipals, amb personalitat jurídica pròpia, exerceixen funcions de cooperació, assistència i prestació de serveis a municipis i comarques, atenent en tot cas criteris de solidaritat i equilibri territorial.

#### Article 85. *Principis i relacions entre la Comunitat Autònoma i els ens locals.*

1. L'activitat de les entitats territorials aragoneses es desenvolupa sota els principis de subsidiarietat, proporcionalitat i diferenciació.

2. L'Administració de la Comunitat Autònoma i les entitats locals han d'ajustar les seves relacions als criteris d'informació mútua, col·laboració, coordinació i respecte als àmbits competencials respectius.

3. La Comunitat Autònoma, mitjançant una llei de Corts d'Aragó, pot aprovar la distribució de responsabilitats administratives entre els diferents nivells d'organització territorial, d'acord amb la legislació bàsica estatal, respectant l'autonomia constitucionalment garantida i preveient els mitjans de finançament suficients perquè es pugui portar a terme el seu exercici.

#### Article 86. *El Consell Local d'Aragó.*

El Consell Local d'Aragó és l'òrgan de col·laboració i coordinació entre el Govern d'Aragó i les associacions representatives de les entitats locals aragoneses. El Consell ha de ser escoltat en les iniciatives legislatives i en la tramitació de plans i normes reglamentàries que afectin de manera específica els governs locals.

#### Article 87. *Llei de capitalitat.*

Saragossa, com a capital d'Aragó, disposa d'un règim especial establert per llei de Corts d'Aragó.

### TÍTOL VII

## Cooperació institucional i acció exterior

### CAPÍTOL I

#### Relacions amb l'Estat

#### Article 88. *Col·laboració amb l'Estat.*

1. Les relacions entre la Comunitat Autònoma d'Aragó i l'Estat es basen en els principis de lleialtat institucional, coordinació i ajuda mútua.

2. La Comunitat Autònoma d'Aragó i l'Estat, en l'àmbit de les seves respectives competències, poden subscriure convenis de col·laboració i utilitzar altres mitjans adequats per aconseguir objectius d'interès comú.

3. En el cas d'obres públiques qualificades d'interès general o que afectin una altra comunitat autònoma, es poden subscriure convenis de col·laboració per gestionar-les.

4. El règim jurídic dels convenis de la Comunitat Autònoma d'Aragó amb l'Estat, en el seu àmbit propi d'actuació, s'ha d'establir per llei de Corts d'Aragó.

5. La Comunitat Autònoma d'Aragó ha de participar en l'establiment dels serveis ferroviaris que garanteixin la comunicació amb altres comunitats autònomes o el trànsit internacional, d'acord amb la normativa estatal.

6. Aragó també ha de col·laborar amb l'Estat mitjançant òrgans i procediments multilaterals en els àmbits i assumptes d'interès comú.

#### Article 89. *Participació en institucions, procediments i organismes estatals.*

1. La Comunitat Autònoma d'Aragó ha de participar en els organismes i procediments de presa de decisions de l'Estat que afectin les seves competències d'acord amb el que estableixen el present Estatut i les lleis de l'Estat.

2. La Comunitat Autònoma d'Aragó ha de participar en l'elaboració de les decisions estatals que afectin l'ordenació general de l'activitat econòmica en el marc del que estableix l'article 131.2 de la Constitució.

3. La Comunitat Autònoma ha de participar i col·laborar amb l'Estat, mitjançant els procediments que aquest estableixi, en la programació, ubicació, execució i gestió de les infraestructures estatals situades en el territori aragonès.

4. La Comunitat Autònoma ha de participar en els processos de designació dels membres de les institucions, organismes i empreses públiques de l'Estat amb l'abast i en els termes establerts per la legislació estatal.

#### Article 90. *La Comissió Bilateral de Cooperació Aragó-Estat.*

1. La Comissió Bilateral de Cooperació es configura com l'instrument principal de relació entre la Comunitat Autònoma i l'Estat, sens perjudici de les funcions atribuïdes a altres òrgans concrets de cooperació bilateral o multilateral.

2. A aquests efectes, la Comissió Bilateral de Cooperació exerceix les funcions següents:

a) Impulsar la realització d'actuacions i plans conjunts per al desenvolupament de polítiques comunes i, en virtut d'això, subscriure els convenis de col·laboració oportuns.

b) Deliberar i fer propostes, si s'escau, sobre l'elaboració de projectes legislatius de l'Estat que afectin especialment les competències i interessos d'Aragó.

c) Dissenyar mecanismes de col·laboració mútua en els diferents àmbits sectorials on conflueixi l'interès de les dues administracions.

d) Servir d'instrument per prevenir conflictes entre les dues administracions, així com intentar dirimir controvèrsies per via extraprocessal.

e) Qualssevol altres funcions que coadjuvin als fins de cooperació entre les dues administracions que li són propis.

3. La Comissió Bilateral de Cooperació adopta les seves normes d'organització i funcionament per acord de les dues parts. En tot cas es reuneix en sessió plenària i quan ho sol·liciti una de les dues parts, i la seva presidència és exercida de forma alternativa en torns d'un any.

## CAPÍTOL II

### Relacions amb altres comunitats autònomes

Article 91. *Col·laboració amb altres comunitats autònomes.*

1. La Comunitat Autònoma d'Aragó pot establir amb altres comunitats autònomes, especialment amb aquelles amb les quals té vincles històrics i geogràfics, relacions de col·laboració per a la fixació de polítiques comunes, per a l'exercici eficaç de les seves competències i per al tractament d'assumptes d'interès comú.

2. A aquest efecte, la Comunitat Autònoma d'Aragó pot subscriure amb altres comunitats autònomes convenis de col·laboració per a la gestió i prestació de serveis propis de la seva competència. El Govern ha d'informar les Corts d'Aragó de la seva subscripció en el termini d'un mes a comptar del dia de la signatura. Igualment s'ha d'informar les Corts Generals als efectes corresponents.

3. El règim jurídic dels convenis i acords signats amb altres comunitats autònomes per la Comunitat Autònoma d'Aragó, en el seu àmbit propi d'actuació, és establert per llei de Corts d'Aragó.

## CAPÍTOL III

### Relacions amb la Unió Europea

Article 92. *Relacions amb la Unió Europea.*

1. La Comunitat Autònoma d'Aragó ha de participar, en els termes que estableix la legislació estatal, en els assumptes relacionats amb la Unió Europea que afectin les competències o interessos d'Aragó.

2. La Comunitat Autònoma d'Aragó ha d'establir una delegació per a la presentació, defensa i promoció dels seus interessos davant les institucions i òrgans de la Unió Europea.

Article 93. *Participació en la formació i aplicació del dret de la Unió.*

1. La Comunitat Autònoma d'Aragó participa en la formació de les posicions de l'Estat davant la Unió Europea, especialment davant el Consell de Ministres, en els assumptes que incideixin en les competències o interessos d'Aragó, en els termes que estableixen el present Estatut i la legislació estatal sobre la matèria.

2. La Comunitat Autònoma d'Aragó aplica i desplega el dret de la Unió Europea en l'àmbit de les seves competències. L'existència d'una regulació europea no modifica la distribució interna de competències que estableixen la Constitució i el present Estatut.

3. Les Corts d'Aragó han de participar en els procediments de control dels principis de subsidiarietat i proporcionalitat que estableixi la Unió Europea en relació amb les propostes legislatives europees quan afectin competències de la Comunitat Autònoma.

Article 94. *Participació en institucions i organismes europeus.*

Els representants de la Comunitat Autònoma d'Aragó han de participar de manera directa o mitjançant procediments multilaterals en les delegacions espanyoles davant les institucions i organismes de la Unió Europea que tractin assumptes de la seva competència, singularment davant el Consell de Ministres i en els processos de consulta i preparació del Consell i de la Comissió, d'acord amb la legislació estatal.

Article 95. *Accions davant el Tribunal de Justícia.*

1. La Comunitat Autònoma té accés al Tribunal de Justícia de la Unió Europea en els termes que estableixi la normativa europea.

2. El Govern d'Aragó pot instar al Govern d'Espanya la interposició d'accions davant el Tribunal de Justícia de la Unió Europea en defensa dels interessos i competències de la Comunitat Autònoma.

## CAPÍTOL IV

### Acció exterior de la Comunitat Autònoma

Article 96. *Acció exterior.*

1. La Comunitat Autònoma d'Aragó ha d'impulsar la seva projecció a l'exterior i promoure els seus interessos en aquest àmbit. A aquest efecte, pot establir oficines a l'exterior, sempre que no incideixin en el que preveu l'article 149.1.3a i 10a de la Constitució.

2. Per a la promoció dels interessos d'Aragó, la Comunitat Autònoma d'Aragó pot subscriure acords de col·laboració en l'àmbit de les seves competències.

Article 97. *Tractats i convenis internacionals.*

1. La Comunitat Autònoma d'Aragó pot sol·licitar al Govern de l'Estat la formalització de tractats o convenis internacionals en matèries d'interès per a Aragó i, en especial, en les derivades de la seva situació geogràfica com a territori limítrof amb altres regions europees.

2. La Comunitat Autònoma d'Aragó, d'acord amb la legislació estatal, ha de ser informada prèviament de l'elaboració de tractats i convenis internacionals en el que afectin matèries de les seves competències i interès específic, si s'escau. En aquests supòsits, pot sol·licitar al Govern que s'integrin representants de la Comunitat Autònoma en les delegacions negociadores.

3. La Comunitat Autònoma ha d'adoptar les mesures necessàries per a l'execució, dins el seu territori, dels tractats internacionals i actes normatius de les organitzacions internacionals en el que afectin les matèries pròpies de les competències de la Comunitat Autònoma.

**Article 98. Àmbits de cooperació exterior.**

1. La Comunitat Autònoma d'Aragó, com a territori limítrof, ha de promoure la cooperació amb les regions europees amb les quals comparteix, per l'esmentat caràcter, interessos econòmics, socials, ambientals i culturals.

2. En l'àmbit de la cooperació interregional, Aragó ha d'impulsar la cooperació amb altres territoris amb els quals comparteixi interessos comuns.

**TÍTOL VIII****Economia i hisenda****CAPÍTOL I****Economia de la Comunitat Autònoma****Article 99. Marc d'actuació.**

1. Tota la riquesa, en les diferents formes i sigui quina sigui la seva titularitat, està subordinada a l'interès general.

2. La Comunitat Autònoma exerceix les competències de naturalesa econòmica que se li reconeixen en el present Estatut d'acord amb l'ordenació de l'activitat econòmica general, els objectius de política social i econòmica de l'Estat i dins el ple respecte a la llibertat d'empresa i competència en el marc de l'economia de mercat.

3. Les institucions aragoneses han de vetllar per l'equilibri territorial i el desenvolupament sostenible d'Aragó i per la realització interna del principi de solidaritat, i han d'orientar la seva actuació econòmica a la consecució de la plena ocupació i la millora de la qualitat de vida dels aragonesos.

**Article 100. Planificació i foment de l'activitat econòmica.**

1. La Comunitat Autònoma, mitjançant una llei, pot aprovar plans econòmics generals en el territori aragonès amb la finalitat d'atendre les necessitats col·lectives, equilibrar i harmonitzar el desenvolupament territorial autonòmic i sectorial, estimular el creixement de la renda i de la riquesa i la seva distribució més justa, potenciar els recursos del seu territori i el seu aprofitament, i garantir un desenvolupament sostenible.

2. El Govern d'Aragó pot constituir empreses públiques per dur a terme les funcions que reconeix el present Estatut.

**Article 101. Cooperació amb l'activitat econòmica d'altres institucions.**

1. El Govern d'Aragó ha d'intervenir en l'elaboració dels plans i programes econòmics de l'Estat que afectin Aragó, en els termes que assenyala l'article 131.2 de la Constitució.

2. El Govern d'Aragó pot constituir institucions o participar en institucions que fomentin la plena ocupació i el desenvolupament econòmic i social en el territori aragonès. Així mateix, pot instar a l'Estat la creació d'empreses mixtes que estimulin l'activitat econòmica aragonesa.

3. D'acord amb el que estableixen les lleis de l'Estat, el Govern d'Aragó ha de designar els seus propis representants en els organismes econòmics, les institucions financeres i les empreses públiques de l'Estat les competències dels quals s'estenguin al territori aragonès i que, per la seva pròpia naturalesa, no siguin objecte de transferència a la Comunitat Autònoma.

4. En qualsevol cas, el Govern d'Aragó pot elaborar i remetre a l'Estat qualssevol informes, estudis o propostes relatives a la gestió de les entitats esmentades a l'apartat anterior o a la seva incidència en l'economia aragonesa.

**Article 102. Consell Econòmic i Social d'Aragó.**

1. El Consell Econòmic i Social d'Aragó és l'òrgan consultiu en què es materialitza la col·laboració i intervenció de tots els agents socials en l'activitat econòmica i social de la Comunitat Autònoma.

2. Una llei de Corts d'Aragó n'ha de regular l'organització, la composició i les funcions.

**CAPÍTOL II****Hisenda de la Comunitat Autònoma****Article 103. Principis.**

1. La Comunitat Autònoma d'Aragó, en virtut de l'autonomia financera que la Constitució espanyola li reconeix i garanteix, disposa de la seva pròpia hisenda per al finançament, l'execució i el desenvolupament de les seves competències, de conformitat amb els principis de suficiència de recursos, equitat, solidaritat, coordinació, equilibri financer i lleialtat institucional, i en el marc del que estableixen la Constitució, el present Estatut d'autonomia i la Llei orgànica de finançament de les comunitats autònomes.

2. La Comunitat Autònoma d'Aragó gaudeix del mateix tractament fiscal que la llei atorga a l'Estat. Així mateix, gaudeix de les prerrogatives reconegudes a les lleis per a la gestió dels seus drets econòmics i el compliment de les seves obligacions.

**Article 104. Recursos de la Comunitat Autònoma.**

La hisenda de la Comunitat Autònoma està constituïda pels recursos següents:

1. El rendiment dels tributs propis que estableixi la Comunitat Autònoma.

2. Els recàrrecs que es puguin establir sobre els tributs de l'Estat.

3. El rendiment dels tributs cedits, totalment o parcialment, per l'Estat.

4. Altres recursos financers derivats de l'aplicació del sistema de finançament de les comunitats autònomes vigent en cada moment.

5. La participació en els Fons de Compensació Interterritorial, d'acord amb la seva normativa reguladora.

6. Les assignacions pressupostàries a què es refereix l'article 158.1 de la Constitució, d'acord amb la seva normativa reguladora.

7. Altres assignacions amb càrrec als pressupostos generals de l'Estat, de la Unió Europea o d'altres ens nacionals o internacionals.

8. Els ingressos derivats de l'aplicació de l'article 107.

9. Els ingressos derivats de l'aplicació del que preveu l'article 108.

10. El producte de l'emissió de deute i d'operacions de crèdit.

11. El rendiment del patrimoni de la Comunitat.

12. El rendiment de les contraprestacions pecuniàries que se satisfacin a la Comunitat Autònoma per la prestació de serveis o la realització d'activitats efectuades tant en règim de dret públic com de dret privat.

13. Ingressos de dret privat, llegats, herències o donacions.

14. Qualsevol altre ingrés de dret públic o privat que pugui obtenir la hisenda de la Comunitat Autònoma.

**Article 105. Potestat tributària de la Comunitat Autònoma d'Aragó.**

1. La Comunitat Autònoma d'Aragó té capacitat normativa per establir els seus propis tributs i els recàrrecs sobre tributs de l'Estat.

2. La Comunitat Autònoma d'Aragó, d'acord amb la llei de cessió, en relació amb els tributs cedits totalment, en tot cas, té competència normativa en relació amb la fixació del tipus impositiu, les exempcions, les reduccions sobre la base imposable i les deduccions sobre la quota.

3. En cas de tributs cedits parcialment, la Comunitat Autònoma d'Aragó té la capacitat normativa que fixi l'Estat a la llei orgànica que preveu l'article 157.3 de la Constitució o a la respectiva llei de cessió de tributs.

4. La potestat tributària de la Comunitat Autònoma d'Aragó respon als principis de generalitat, progressivitat i equitativa distribució de la càrrega fiscal entre els ciutadans.

5. L'exercici de les capacitats normatives a què es refereixen els apartats 2 i 3 s'ha de dur a terme en el marc de les competències de l'Estat i de la Unió Europea.

**Article 106. Aplicació i revisió en via administrativa dels tributs a la Comunitat Autònoma d'Aragó.**

1. Correspon a la Comunitat Autònoma la gestió, liquidació, recaptació, inspecció i revisió dels seus propis tributs i, per delegació de l'Estat, les relatives als tributs cedits totalment per l'Estat a Aragó, de conformitat amb la llei.

La cessió de tributs comporta, si escau, les transferències dels mitjans personals i materials necessaris per a l'exercici de la gestió esmentada d'acord amb el que estableixi la seva llei reguladora.

2. La gestió, liquidació, recaptació i inspecció dels tributs cedits parcialment correspon a l'Administració de l'Estat, sens perjudici de la delegació que la Comunitat Autònoma pugui rebre d'aquest, i de la col·laboració que es pugui establir quan ho exigeixi la naturalesa del tribut.

3. La revisió per la via economicoadministrativa de les reclamacions que els contribuents puguin interposar contra els actes dictats en matèria tributària per la Comunitat Autònoma correspon als seus propis òrgans economicoadministratius, sens perjudici de les competències en matèria d'unificació de criteri que corresponguin a l'Administració General de l'Estat.

4. Mitjançant una llei de les Corts d'Aragó es pot crear una Agència Tributària d'Aragó, a la qual s'ha d'encomanar l'aplicació de tots els tributs propis, així com dels tributs estatals cedits totalment per l'Estat a Aragó, amb respecte al que disposi la llei orgànica que preveu l'article 157.3 de la Constitució.

5. L'Administració tributària de l'Estat i de la Comunitat Autònoma d'Aragó han de fomentar els mitjans de col·laboració i coordinació que siguin necessaris.

6. En desenvolupament del que preveu l'apartat anterior, per a la gestió tributària dels tributs cedits parcialment, especialment quan ho exigeixi la naturalesa del tribut, s'ha de constituir, d'acord amb l'Estat, un instrument o ens equivalent en què participin, de forma paritària, l'Administració Tributària de l'Estat i de la Comunitat Autònoma.

**Article 107. Transferències, mecanismes d'anivellament i solidaritat.**

1. El sistema d'ingressos de la Comunitat Autònoma d'Aragó ha de garantir, en els termes que estableixi la llei orgànica que preveu l'article 157.3 de la Constitució, els recursos financers que, atenent les necessitats de despesa d'Aragó i la seva capacitat fiscal, assegurin el finançament suficient per a l'exercici de les competències pròpies en la prestació del conjunt dels serveis públics assumits, sens perjudici de respectar la realització efectiva del principi de solidaritat en tot el territori nacional en els termes de l'article 138 de la Constitució.

2. La Comunitat Autònoma d'Aragó ha de participar en els mecanismes d'anivellament i solidaritat amb la resta de les comunitats autònomes, en el marc del que disposi el sistema general de finançament, a fi que els serveis públics d'educació, sanitat i altres serveis socials essencials de l'estat de benestar prestats per les diferents administracions autonòmiques als seus ciutadans se situïn en nivells similars, sempre que es porti a terme un esforç fiscal similar. Els nivells esmentats els ha de fixar l'Estat.

La determinació dels mecanismes d'anivellament i solidaritat s'ha de fer d'acord amb el principi de transparència i se n'ha d'avaluar el resultat quinquennalment.

3. Quan la Comunitat Autònoma, mitjançant els recursos tributaris derivats del sistema de finançament de les comunitats autònomes, no arribi a cobrir un nivell mínim equiparable a la resta del conjunt de l'Estat per als serveis públics esmentats, s'han d'establir els mecanismes d'anivellament i solidaritat que prevegi la llei orgànica a què es refereix l'article 157.3 de la Constitució. En la mateixa forma, i si és procedent, la Comunitat Autònoma d'Aragó ha d'aportar recursos als mecanismes d'anivellament i solidaritat.

4. En tot cas, qualsevol actuació de l'Estat en matèria tributària que suposi una variació d'ingressos, o quan aquest adopti mesures que puguin fer recaure sobre la Comunitat Autònoma d'Aragó una variació de les seves necessitats de despesa no previstes en la data d'aprovació del sistema de finançament vigent, o en la subscripció de l'acord que estableix l'article següent, determinen l'adopció de les mesures de compensació oportunes.

D'acord amb el principi de lleialtat institucional a què es refereix l'article 103, la valoració de les variacions s'ha de referir a un període de temps determinat i ha de tenir en compte els efectes positius i negatius de les disposicions generals dictades per l'Estat i els efectes esmentats que les disposicions dictades per la Comunitat Autònoma tinguin sobre l'Estat.

5. Per determinar el finançament que dins el sistema correspon a la Comunitat, cal atènyer-se a l'esforç fiscal, la seva estructura territorial i de la població, especialment, l'envelliment, la dispersió, i la baixa densitat de població, així com els desequilibris territorials.

**Article 108. Acord bilateral economicofinancer amb l'Estat.**

Als efectes de concretar el que disposa l'article 104, i de manera especial la participació territorialitzada d'Aragó en els tributs generals que es determini i les condicions per a l'aprovació de recàrrecs sobre tributs del Sistema Fiscal General, en el marc del que disposen l'article 157.3 de la Constitució i la legislació que el desplegui, l'Administració General de l'Estat i la Comunitat Autònoma d'Aragó han de subscriure un acord bilateral que s'ha de formalitzar en Comissió Mixta, i pot ser revisat periòdicament de manera conjunta, ha de tenir en compte l'esforç fiscal d'Aragó i ha d'atèndre singularment els criteris de coresponsabilitat fiscal i solidaritat interterritorial.



**Article 109. Comissió Mixta d'Assumptes Economicofinancers Estat-Comunitat Autònoma d'Aragó.**

1. La Comissió Mixta d'Assumptes Economicofinancers Estat-Comunitat Autònoma d'Aragó és l'òrgan bilateral de relació entre les dues administracions en les matèries sobre finançament autonòmic específiques aragoneses i dins el marc que estableix la Llei orgànica de finançament de les comunitats autònomes.

A aquest efecte, li correspon la concreció, el desenvolupament, l'actualització, el seguiment i l'adopció de mesures de cooperació en relació amb el sistema de finançament, així com les relacions fiscals i financeres entre les dues administracions i, especialment, l'adopció de les mesures que estableix l'article 107 del present Estatut.

2. Correspon a la Comissió Mixta d'Assumptes Economicofinancers Estat-Comunitat Autònoma d'Aragó:

a) Acordar l'abast i les condicions de la cessió de tributs de titularitat estatal i, especialment, els percentatges de participació en el rendiment dels tributs estatals cedits parcialment.

b) Establir els mecanismes de col·laboració entre l'Administració tributària d'Aragó i l'Administració tributària de l'Estat, així com els criteris de coordinació i d'harmonització fiscal d'acord amb les característiques o la naturalesa dels tributs cedits.

c) Negociar el percentatge de participació d'Aragó en la distribució territorial dels fons estructurals europeus.

d) Estudiar les inversions que l'Estat ha de fer a la Comunitat Autònoma d'Aragó.

e) Acordar la valoració dels traspassos de serveis de l'Estat a la Comunitat Autònoma.

f) Establir els mecanismes de col·laboració entre la Comunitat Autònoma i l'Administració General de l'Estat que siguin necessaris per a l'exercici adequat de les funcions de revisió en la via economicoadministrativa.

g) Acordar els mecanismes de col·laboració entre la Comunitat Autònoma i l'Estat per a l'exercici de les funcions en matèria cadastral.

h) Seguiment del compliment de l'Acord bilateral economicofinancer que preveu l'article 108.

i) De conformitat amb el que estableix l'article 107.4, proposar les mesures de cooperació necessàries per garantir l'equilibri del sistema de finançament que estableix el present títol.

3. La Comissió adopta el seu reglament intern de funcionament per acord entre les dues delegacions.

Els membres de la delegació aragonesa a la Comissió han de retre comptes a les Corts d'Aragó sobre el compliment de les disposicions que conté el present capítol.

**Article 110. Operacions de crèdit.**

1. La Comunitat Autònoma d'Aragó pot realitzar operacions de crèdit per cobrir les seves necessitats transitòries de tresoreria, respectant els principis generals i la normativa estatal.

2. La Comunitat Autònoma, mitjançant una llei de Corts d'Aragó, pot recórrer a qualsevol tipus de préstec o crèdit, així com emetre deute públic o títols equivalents per finançar despeses d'inversió, d'acord amb el que disposi la llei a què es refereix l'article 157.3 de la Constitució.

3. El volum i les característiques de les emissions s'han d'establir d'acord amb l'ordenació general de la política creditícia, en col·laboració amb l'Estat i respectant els principis generals i la normativa estatal.

4. Els títols emesos tenen la consideració de fons públics a tots els efectes.

**Article 111. Pressupost.**

1. Correspon al Govern d'Aragó l'elaboració i execució del pressupost i a les Corts el seu examen, esmena, aprovació i control.

2. El pressupost de la Comunitat Autònoma és únic i ha d'incloure la totalitat de les despeses i ingressos del sector públic autonòmic, així com l'import dels beneficis fiscals corresponents als tributs que generin rendiments a la hisenda aragonesa.

3. El pressupost de la Comunitat Autònoma té caràcter anual. No obstant això, si la llei de pressupostos no s'aprova abans del primer dia de l'exercici econòmic corresponent, es considera automàticament prorrogat el pressupost de l'exercici anterior fins que no s'aprovi el nou.

4. El Govern ha de trametre a les Corts d'Aragó el projecte de pressupost abans de l'últim trimestre de l'exercici en curs.

**Article 112. Cambra de Comptes d'Aragó.**

1. La Cambra de Comptes d'Aragó és, sens perjudici de les competències que la Constitució atribueix al Tribunal de Comptes, l'òrgan fiscalitzador de la gestió economicofinancera, comptable i operativa del sector públic de la Comunitat Autònoma d'Aragó.

Així mateix, fiscalitza la gestió economicofinancera, comptable i operativa de les entitats locals del territori aragonès, sens perjudici de les competències que tingui en aquest àmbit el Tribunal de Comptes.

2. La Cambra de Comptes d'Aragó depèn directament de les Corts d'Aragó i exerceix les seves funcions per delegació d'aquestes.

3. Una llei de Corts d'Aragó n'ha de regular la composició, l'organització i les funcions.

**CAPÍTOL III****Patrimoni de la Comunitat Autònoma d'Aragó****Article 113. Patrimoni.**

1. La Comunitat Autònoma d'Aragó disposa de patrimoni propi.

2. El patrimoni de la Comunitat Autònoma d'Aragó està integrat per tots els béns i drets dels quals és titular, sigui quina sigui la seva naturalesa i el títol d'adquisició.

3. Una llei de Corts d'Aragó ha de regular el règim jurídic del patrimoni de la Comunitat Autònoma, així com la seva administració, conservació i defensa.

**CAPÍTOL IV****Hisenda de les entitats locals aragoneses****Article 114. Relacions financeres amb les entitats locals aragoneses.**

1. Correspon a la Comunitat Autònoma la tutela financera respecte de les entitats locals, respectant, en tot cas, l'autonomia que se'ls reconeix als articles 137, 140, 141 i 142 de la Constitució.

2. La Comunitat Autònoma d'Aragó ha de col·laborar amb les entitats locals en la gestió, liquidació, recaptació i inspecció dels tributs que tenen atribuïts, respectant la seva autonomia financera i de conformitat amb el que estableixen la legislació bàsica de l'Estat i la que emana de les Corts d'Aragó.

3. Els ingressos de les entitats locals consistents en participacions en tributs i en subvencions incondiciona-

des estatals que es percebin a través de la Comunitat Autònoma els ha de distribuir la mateixa Comunitat Autònoma d'acord amb els criteris legals establerts per l'Estat per a aquestes participacions.

4. D'acord amb el principi de suficiència financera, la Comunitat Autònoma ha de participar en el finançament de les corporacions locals aragoneses aportant-hi les assignacions de caràcter incondicionat que estableixin les Corts d'Aragó. Els criteris de distribució de les aportacions s'han d'aprovar mitjançant una llei de les Corts d'Aragó i han de tenir en compte les necessitats de despesa i la capacitat fiscal dels ens locals.

5. El conjunt de les aportacions realitzades a les corporacions locals s'integra en el Fons Local d'Aragó.

## TÍTOL IX

### Reforma de l'Estatut

#### Article 115. *Procediment de reforma.*

1. La iniciativa de la reforma d'aquest Estatut correspon al Govern d'Aragó, a les Corts d'Aragó a proposta d'un cinquè dels seus diputats i diputades i a les Corts Generals.

2. La proposta de reforma requereix, en tot cas, l'aprovació de les Corts d'Aragó per majoria de dos terços i l'aprovació de les Corts Generals mitjançant una llei orgànica.

3. Aprovada la reforma per les Corts d'Aragó, s'ha de presentar el text al Congrés dels Diputats.

4. Les Corts d'Aragó han d'elegir d'entre els seus membres una delegació per participar en la tramitació de la proposta de reforma a les Corts Generals, mitjançant la constitució d'una comissió mixta paritària o el procediment que prevegi el Reglament del Congrés dels Diputats.

5. Les Corts d'Aragó, per majoria de dos terços, poden retirar la proposta de reforma en qualsevol moment de la tramitació a les Corts Generals, abans que sigui aprovada de forma definitiva. En aquest cas, no és aplicable el que disposa l'apartat següent.

6. Si la proposta de reforma no és aprovada per les Corts d'Aragó o per les Corts Generals, no es pot tornar a sotmetre a debat i votació fins que no hagi transcorregut un any.

7. L'aprovació de la reforma per les Corts Generals, mitjançant una llei orgànica, inclou l'autorització de l'Estat perquè el Govern d'Aragó convoqui un referèndum de ratificació del cos electoral d'Aragó en un termini de sis mesos des de la votació final a les Corts Generals. El Govern d'Aragó ha de convocar el referèndum si ho acorden prèviament les Corts d'Aragó amb el vot favorable de les dues terceres parts dels seus membres.

#### Disposició adicional primera.

1. Mitjançant la corresponent norma de l'Estat, i sota la tutela d'aquest, s'ha de crear un Patronat de l'Arxiu de la Corona d'Aragó i regular-ne la composició i les funcions, en el qual ha de tenir una participació preeminent la nacionalitat històrica d'Aragó i altres comunitats autònomes. El Patronat ha d'informar amb caràcter preceptiu i vinculant sobre qualsevol decisió que afecti la integritat de la unitat històrica de l'Arxiu de la Corona d'Aragó o la seva gestió unificada.

2. La nacionalitat històrica d'Aragó ha d'informar l'avantprojecte de norma a què es refereix l'apartat anterior, atenent la unitat històrica de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

#### Disposició adicional segona.

1. Se cedeixen a la Comunitat Autònoma d'Aragó, en els termes que preveu l'apartat 3 d'aquesta disposició, els tributs següents:

a) Tributs estatals cedits totalment:

- Impost sobre patrimoni.
- Impost sobre successions i donacions.
- Impost sobre transmissions patrimonials i actes jurídics documentats.
- Els tributs sobre el joc.
- L'impost especial sobre l'electricitat.
- L'impost especial sobre determinats mitjans de transport.
- L'impost sobre les vendes detallistes de determinats hidrocarburs.

b) Tributs estatals cedits parcialment:

- Impost sobre la renda de les persones físiques.
- L'impost sobre el valor afegit.
- L'impost especial sobre la cervesa.
- L'impost especial sobre el vi i begudes fermentades.
- L'impost especial sobre productes intermedis.
- L'impost especial sobre l'alcohol i begudes derivades.
- L'impost especial sobre hidrocarburs.
- L'impost especial sobre les labors del tabac.

2. El contingut d'aquesta disposició es pot modificar mitjançant un acord del Govern de l'Estat amb el d'Aragó, que ha de ser tramitat per aquell com a projecte de llei. A aquests efectes, la modificació de la present disposició no es considera modificació de l'Estatut.

3. La Comissió Mixta ha d'establir l'abast i les condicions de la cessió, que, en tot cas, els ha de referir a rendiments a Aragó. El Govern de l'Estat ha de tramitar l'acord de la Comissió com a projecte de llei.

#### Disposició adicional tercera.

L'acceptació del règim d'autonomia que s'estableix en el present Estatut no implica la renúncia del poble aragonès als drets que com a tal li hagin pogut correspondre en virtut de la seva història, els quals poden ser actualitzats d'acord amb el que estableix la disposició adicional primera de la Constitució.

#### Disposició adicional quarta.

1. La Comunitat Autònoma d'Aragó pot sol·licitar a l'Estat la transferència o delegació de competències no recollides en el present Estatut, de conformitat amb el que estableix l'article 150.2 de la Constitució espanyola.

2. També pot sol·licitar les transferències o delegacions de competències no incloses a l'article 149.1 de la Constitució i no assumides per la Comunitat Autònoma mitjançant aquest Estatut.

#### Disposició adicional cinquena.

La planificació hidrològica ha de concretar les assignacions, inversions i reserves per al compliment del principi de prioritat en l'aprofitament dels recursos hídrics de la conca de l'Ebre i dels drets que estableix l'article 19 del present Estatut, considerant que la resolució de les Corts d'Aragó de 30 de juny de 1992 estableix una reserva d'aigua per a ús exclusiu dels aragonesos de 6.550 hm<sup>3</sup>.

**Disposició addicional sisena.**

Per a la fixació de les inversions de l'Estat a Aragó en infraestructures s'han de ponderar, amb caràcter prioritari, la superfície del territori, els costos diferencials de construcció derivats de l'orografia, així com la seva condició de comunitat fronterera, i s'han d'incorporar criteris d'equilibri territorial a favor de les zones més despoïdes.

**Disposició transitòria primera.**

1. La Comissió Mixta d'Assumptes Economicofinancers Estat-Comunitat Autònoma d'Aragó que estableix l'article 109 s'ha de crear en el termini màxim de sis mesos des de l'entrada en vigor del present Estatut. Mentre no es constitueixi, l'actual Comissió Mixta de Transferències assumeix les seves competències.

2. Si en la data d'entrada en vigor d'aquest Estatut no està resolt el contenciós sobre el que disposa l'apartat 1 de la disposició addicional segona de la Llei orgànica 8/1982, la Comissió Mixta d'Assumptes Economicofinancers ha d'examinar l'objecte del litigi amb la finalitat de resoldre'l.

**Disposició transitòria segona.**

1. Amb la finalitat de transferir a la Comunitat Autònoma d'Aragó les funcions i atribucions que li corresponen d'acord amb el present Estatut, es crea una Comissió Mixta de Transferències paritària integrada per representants de l'Estat i de la Comunitat Autònoma. Aquesta Comissió ha d'establir les seves normes de funcionament. Els representants de la Comunitat Autònoma a la Comissió han de donar compte periòdicament de la seva gestió davant les Corts d'Aragó.

La Comissió Mixta ha d'establir les condicions, els calendaris i terminis i els mitjans personals i materials necessaris per al traspàs de cada servei.

2. Els acords de la Comissió Mixta adopten la forma de proposta al Govern d'Espanya, que els ha d'aprovar mitjançant decret. Els dits acords han de figurar com a annexos del decret, s'han de publicar simultàniament en el «Butlletí Oficial de l'Estat» i en el «Butlletí Oficial d'Aragó», i adquireixen vigència a partir d'aquesta última publicació.

3. És títol suficient per inscriure al Registre de la propietat el traspàs de béns immobles de l'Estat a la Comunitat Autònoma d'Aragó la certificació per la Comissió Mixta dels acords governamentals degudament promulgats. Aquesta certificació ha de contenir els requisits que exigeix la Llei hipotecària.

El canvi de titularitat en els contractes d'arrendament de locals per a oficines públiques dels serveis que es transfereixin no dona dret a l'arrendador a extingir o renovar el contracte.

4. La transferència o delegació de serveis de l'Estat implica la subrogació de la Comunitat Autònoma en la titularitat de les relacions jurídiques corresponents.

**Disposició transitòria tercera.**

Fins que no s'aprovi la llei que preveu l'article 58 d'aquest Estatut i no es constitueixi el Consell Consultiu d'Aragó, la Comissió Jurídica Assessora ha de continuar desenvolupant les seves actuals funcions.

**Disposició transitòria quarta.**

Fins que no es creï la policia autonòmica que preveu l'article 76, la Comunitat Autònoma pot convenir amb l'Estat l'adscripció d'una unitat del cos nacional de policia en

els termes i per a l'exercici de les funcions que determini la llei orgànica a què es refereix l'article 149.1.29.a de la Constitució.

**Disposició transitòria cinquena.**

El requisit d'un referèndum confirmatori i altres tràmits regulats a l'article 115 són exigibles per a les reformes d'aquest Estatut que es puguin produir en el futur.

**Disposició derogatòria.**

Queda derogada la Llei orgànica 8/1982, de 10 d'agost, d'Estatut d'autonomia d'Aragó, modificada per la Llei orgànica 6/1994, de 24 de març, i per la Llei orgànica 5/1996, de 30 de desembre.

**Disposició final.**

El present Estatut entra en vigor el mateix dia de la publicació en el «Butlletí Oficial de l'Estat».

Per tant.

Mano a tots els espanyols, particulars i autoritats, que compleixin aquesta Llei orgànica i que la facin complir.

Madrid, 20 d'abril de 2007.

JUAN CARLOS R.

El president del Govern,  
JOSÉ LUIS RODRÍGUEZ ZAPATERO

## MINISTERI D'AFERS EXTERIORS I DE COOPERACIÓ

**8445** *EXTENSIÓ de la Declaració de certs governs europeus relativa a la fase de producció dels llançadors Ariane, feta a Berlín el 6 de desembre de 2005. («BOE» 97, de 23-4-2007.)*

### DOCUMENT FINAL DE LA REUNIÓ DELS REPRESENTANTS DELS GOVERNOS RELATIVA A LA RENOVACIÓ DE LA DECLARACIÓ SOBRE LA FASE DE PRODUCCIÓ DELS LLANÇADORS ARIANE FINS A 2008

(Redactat el 5 de desembre de 2005)

Els governs de la República Federal d'Alemanya, de la República d'Àustria, el Regne de Bèlgica, el Regne de Dinamarca, el Regne d'Espanya, la República de Finlàndia, la República Francesa, Irlanda, la República Italiana, la República Portuguesa, el Regne de Noruega, el Regne dels Països Baixos, el Regne Unit de la Gran Bretanya i Irlanda del Nord, el Regne de Suècia i la Confederació Suïssa,

Parts en la Declaració de certs governs europeus relativa a la fase de producció dels llançadors Ariane, que va entrar en vigor el 14 d'abril de 1980 i va ser renovada el 21 de maig de 1992 i el 20 de desembre de 2001 (d'ara endavant denominada la Declaració relativa a la producció de llançadors Ariane), i